

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 (SRR 4/2017 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande. Ärendet har också sänts till andra fackutskott för utlåtande. Ett eventuellt utlåtande ska ges senast 24.5.2017.

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 (SRR 4/2017 rd): Ett meddelande från grundlagsutskottet antecknades ha inkommit: inga åtgärder

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2018—2021 (SRR 4/2017 rd): Ett meddelande från utrikesutskottet antecknades ha inkommit: inga åtgärder

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- stora utskottet StoUU 7/2017 rd
- revisionsutskottet ReUU 1/2017 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 15/2017 rd
- lagutskottet LaUU 7/2017 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 11/2017 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 10/2017 rd
- försvarsutskottet FsUU 4/2017 rd
- kulturutskottet KuUU 10/2017 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 5/2017 rd
- ekonomiutskottet EkUU 29/2017 rd
- framtidsutskottet FrUU 3/2017 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 2/2017 rd
- miljöutskottet MiUU 15/2017 rd

.Sakkunniga

Utskottet har hört

- minister Petteri Orpo
- statssekreterare som kanslichef Martti Hetemäki, finansministeriet
- budgetråd, biträdande budgetchef Juha Majanen, finansministeriet

Betänkande FiUB 4/2017 rd

- avdelningschef, överdirektör Mikko Spolander, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville-Veikko Ahonen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Tanja Rantanen, finansministeriet
- specialmedarbetare Ville Valkonen, finansministeriet
- ekonomidirektör Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet
- direktionens rådgivare Lauri Kajanoja, Finlands Bank
- chefsekonomist Minna Punakallio, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Seppo Orjasniemi, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- överdirektör Anni Huhtala, Statens ekonomiska forskningscentral
- verkställande direktör Vesa Vihriälä, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- prognoschef Janne Huovari, Pellervon taloustutkimus PTT
- äldre forskare Ilkka Kiema, Löntagarnas forskningsinstitut
- chefsekonomist Eugen Koev, Akava ry
- ekonomisk expert Simo Pinomaa, Finlands näringsliv rf
- ekonomisk expert Helena Pentti, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonom Ralf Sund, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- chefsekonomist Mika Kuismanen, Företagarna i Finland rf
- professor Markus Jäntti.

Utskottet har fått ett skriftligt yttrande av

- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland.

Förvaltnings- och säkerhetsdelegationen har hört

- ekonomidirektör Risto Hakoila, utrikesministeriet
- överdirektör Kauko Aaltomaa, inrikesministeriet
- ekonomichef Kati Korpi, inrikesministeriet
- enhetsdirektör, ekonomidirektör Kristiina Olsson, försvarsministeriet
- direktör Hannu Lappi, Tullen.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har hört

- direktör Jari Rajanen, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Jorma Karhu, undervisnings- och kulturministeriet
- ekonomichef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- kulturråd Maija Lummepero, undervisnings- och kulturministeriet
- överinspektör Merja Hilpinen, undervisnings- och kulturministeriet
- specialsakkunnig Maarit Kallio-Savela, Finlands Kommunförbund
- specialforskare Anna-Maria Isola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- forskningshandledare Matti Sarvimäki, Statens ekonomiska forskningscentral
- utbildningsexpert Nora Karttunen, Navigatorn Esbo
- expert på vardagshantering och sysselsättning Tomi Korhonen, Navigatorn Esbo
- verksamhetsledare Riitta Rissanen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- verkställande direktör Petri Lempinen, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- utbildningschef Nina Lahtinen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- rektor Liisa Laakso, Finlands universitet UNIFI rf
- ordförande Petri Koikkalainen, Forskarförbundet.

Betänkande FiUB 4/2017 rd

Kultur- och vetenskapsdelegationen har fått ett skriftligt yttrande av

- Nationella verkstadsföreningen rf.

Jordbruksdelegationen har hört

- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- ekonomidirektör Jukka Nummikoski, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Heikki Piiparinen, jord- och skogsbruksministeriet.

Trafikdelegationen har hört

- överdirektör Mikael Nyberg, kommunikationsministeriet
- överdirektör, avdelningschef Juhapekka Ristola, kommunikationsministeriet
- ekonomidirektör Kristiina Tikkala, Trafikverket.

Arbets- och näringsdelegationen har hört

- ekonomidirektör Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet.

Kommun- och hälsovårdsdelegationen har hört

- planeringschef Raimo Ahola, justitieministeriet
- ekonomidirektör Tapio Laamanen, justitieministeriet
- regeringsråd Anne Koskela, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Mikko Nygård, social- och hälsovårdsministeriet.

Bostads- och miljödelegationen har hört

- economichef Timo Jaakkola, miljöministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Om ekonomins utveckling och tillväxtutsikter

Efter en lång lågkonjunktur har Finlands ekonomi gått in i en fas av tydlig tillväxt. Ekonomin växte lindrigt (0,5 procent) redan 2015, men den egentliga omsvängningen skedde i fjol när tillväxten var 1,4 procent. För i år prognosticerade finansministeriet först en tillväxt på en knapp procent (0,9), men sedan den ekonomiska tillväxten stärkts korregerade ministeriet sin prognos i april¹ till 1,2 procent. Enligt flera andra ekonomiska prognoser skulle tillväxten vara starkare; exempelvis enligt Finlands Banks prognos från mars växer ekonomin i år med 1,6 procent, medan Etna och PTT räknar med 1,7 procent.

De senaste tillväxtsiffrorna från början av året pekar på att ekonomin kan växa starkare ändå, eftersom Statistikcentralens förhandsbesked (1.6.2017) visar att ekonomin under årets första kvartal växte med 1,2 procent jämfört med föregående kvartal och den så kallade bruttonationalprodukten korregerad för antalet arbetsdagar växte med 2,7 procent jämfört med motsvarande period i fjol. Också i EU:s skala var Finlands ekonomiska tillväxt under början av året ovanligt gynnsam och rentav starkare än i exempelvis Sverige och Tyskland. Tillväxten är också bredare än förr.

¹ Ekonomisk översikt, Finansministeriets publikationer 17a/2017.

Betänkande FiUB 4/2017 rd

Trots att tillväxten kommit igång väntas den ekonomiska tillväxten i fortsättningen vara måttlig. Den årliga tillväxten blir enligt FM:s prognos 1,0—1,2 procent 2017—2019 och enligt Finlands Banks prognos 1,3—1,6 procent. Den ekonomiska tillväxten beräknas vara kring en procent också 2020 och 2021.

I planen för de offentliga finanserna framhålls behovet av att bereda sig på att Finlands ekonomiska tillväxt inte inom de närmaste årtiondena kan återställas till samma takt som under åren och årtiondena före den internationella finanskrisen. Bedömningen harmonierar enligt uppgift med många andra inhemska sakkunniga bedömningar. Tillväxtens möjligheter begränsas i fortsättningen av bland annat en hög strukturell arbetslöshet, att den arbetsföra befolkningen minskar i antal och att befolkningen åldras och därmed behöver mer vård och omsorg.

Finansministeriets nästa oberoende prognos publiceras den 21 juni 2017 då vi får en aktuell prognos över ekonomins tillväxtutsikter. I de prognoser som kommit till offentligheten i början av juni beräknas tillväxten vara kring 3 procent; Finlands Banks senaste tillväxtprognos för i år är 2,1 procent.

Att uppnå regeringens mål

Målsättningen i regeringens ekonomiska politik är att bryta skuldsättningen i den offentliga ekonomin och täcka hållbarhetsunderskottet på 10 miljarder euro genom inbesparingar och genom åtgärder som stöder tillväxten och effektiviserar den offentliga serviceproduktionen.

I regeringsprogrammet enades man om åtgärder som minskar utgifterna och höjer avgiftsinkomsterna och som syftar till en anpassning av den offentliga ekonomin med ett nettobelopp på ca 4 miljarder euro på 2019 års nivå. Med reformer som höjer de offentliga finanserna täcks dessutom 4 miljarder euro och de återstående 2 miljarder euro täcks genom åtgärder som påskyndar sysselsättningsökningen. Dessutom stärker den pensionsreform som trädde i kraft vid ingången av detta år de offentliga finanserna på lång sikt.

Under de senaste åren har den gynnsamma ekonomiska utvecklingen och regeringens anpassningsåtgärder stärkt ekonomin, men underskottet i de offentliga finanserna minskar långsamt och den ekonomiska tillväxten är ännu inte tillräckligt stark för att lyfta upp de offentliga finanserna på en hållbar botten. I ljuset av den oberoende prognos som gjorts av finansministeriets ekonomiska avdelning ser det ut som om många av de centrala finanspolitiska målen inte kommer att nås. Den offentliga skuldsättningen ser inte ut att minska under valperioden och tagandet av ytterligare lån kommer inte att upphöra som planerat eftersom staten och lokalförvaltningen fortfarande väntas uppvisa ett klart underskott 2021.

Ett av regeringens centrala mål är att höja sysselsättningen till 72 procent. Sysselsättningen har under den senaste tiden utvecklats gynnsamt, och sysselsättningen väntas under hela prognosperioden öka med cirka en halv procent per år. Enligt finansministeriets prognos stiger sysselsättningen dock inte till 72 procent, utan den väntas 2019 stanna vid jämnt 70 procent och uppgå till 70,7 i slutet av ramperioden år 2021. Också de sakkunniga som utskottet hört menar att finansministeriets prognos är riktig.

Betänkande FiUB 4/2017 rd

Regeringens mål på medellång sikt för de offentliga finansernas ställning ser inte heller ut att bli genomfört. Enligt regeringens mål ska det strukturella underskottet för de offentliga finanserna vara 0,5 procent i relation till totalproduktionen 2019 vilket samtidigt är den miniminivå som Finland har förbundit sig till i det finanspolitiska avtalet. Enligt prognoserna kommer det strukturella underskottet att vara 1,4 procent 2019 och 1,2 procent vid ramperiodens slut år 2021.

Utskottet vill betona att trots att det står väl till med ekonomin är det ytterst viktigt att hålla fast vid de ekonomistärkande besluten enligt regeringsprogrammet och i synnerhet vid genomförandet av de fattade besluten. Man bör inte heller pruta på storleksklassen på eller genomförandet av åtgärdshelheten på 10 miljarder euro i regeringsprogrammet. Men samtidigt vill utskottet betona att balanseringen av ekonomin inte får äventyra tillväxten, som kommit väl igång och som allt eftersom exporten tilltar kan bli bättre än väntat.

Utskottet betonar att de strukturella reformerna ska fortsätta, eftersom utmaningarna inom de offentliga finanserna inte enbart beror på ett svagt ekonomiläge utan också på bristen på strukturella reformer. De strukturella reformerna bör vara ambitiösa nog för att verkligen stärka de offentliga finanserna på längre sikt.

Här vill utskottet fästa särskild uppmärksamhet vid vård- och landskapsreformen som är regeringens mest betydande strukturella reform. Dess mål är att dämpa kostnadsökningen med 3 miljarder euro på 2029 års nivå. Enligt utskottets uppfattning är uppnåendet av målet med det valda genomförandesättet förknippat med flera risker som i förekommande fall kan minska den eftersträvade kostnadsbesparingen eller rentav öka utgifterna för social- och hälsovården. De besparingar som eftersträvas med vårdreformen är ett centralt element i att åtgärda hållbarhetsunderskottet, och reformen måste genomföras med framgång för att de offentliga finanserna i framtiden ska stå på hållbar grund.

Också EU:s kriterier förutsätter att de offentliga finanserna balanseras. Enligt EU:s grundfördrag får skulden i de offentliga finanserna inte överstiga 60 procent, men Finland har redan överskridit denna gräns. Under innevarande år beräknas skulden uppgå till 64,7 procent och 2019 till 65,7 procent. Utifrån en helhetsbedömning har kommissionen ändå tills vidare ansett att skuldriteriet har iakttagits. Också ett stort strukturellt underskott medför en risk för att Finland inte anses uppfylla stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del 2017. Det finns emellertid gott om osäkerhetsfaktorer i bedömningen, och den slutliga bilden klarnar först vid utfallsbedömningen våren 2018.

Utskottet vill också här betona de strukturella reformerna som kan ge möjligheter till avsteg från EU:s kriterier i ett läge där reformerna stärker den ekonomiska tillväxten och minskar trycket på att öka de offentliga utgifterna på längre sikt. Det ligger också i Finlands intresse att de regler som främjar en stabil finanspolitik följs.

Riktlinjer i budgetekonomin

De redan fastställda åtgärderna beräknas således ännu inte räcka till för att nå de mål som uppställdes i början av regeringsperioden. Därför har regeringen beslutat halvera indexhöjningen av finansieringen för landskapen 2020 och på så sätt säkerställa att anpassningsmålet på 4 miljarder

Betänkande FiUB 4/2017 rd

euro uppnås. För att påskynda den ekonomiska tillväxten har regeringen också fattat beslut om extra åtgärder och satsningar som främst gäller följande teman: (1) kunnsande, tillväxt och sysselsättning, (2) omsorg, (3) förnyande och (4) säkerhet.

Utskottet anser det vara ytterst positivt att besluten inte inkluderar nya sparbetning med undantag för den ovan nämnda halveringen av indexhöjningen. Däremot är ytterligare satsningar välkomna trots att det nuvarande konjunkturläget skulle ha gett marginal också för djärvare reformer, exempelvis nedskärning av företagsstöd som konstaterats skadliga, och inriktning av dem på andra sätt som ger bättre genomslag.

Ändå är det viktigt att regeringen dirigerar ytterligare insatser till *sysselsättning*. Målet med den åtgärdshelhet som avtalades vid halvtidsöverläggningen är en finansiell tillväxt på minst två procent och att sysselsättningen ytterligare förbättras så att målet om 72 procent kan nås. Centrala åtgärder är bl.a. hantering av positiva strukturomvandlingar, aktivering av arbetslösa, åtgärder för att stärka förutsättningarna för företagande, kompetensutvecklingsåtgärder, reformer i anknytning till landskapens tillväxttjänster samt innovativa försök som stöder sysselsättningen.

Utskottet anser att denna åtgärdshelhet går i rätt riktning för att höja sysselsättningen och få den tillgängliga arbetskraften till arbetsmarknaden så fulltalig som möjligt. Utskottet välkomnar också att redogörelsen föreslår åtgärder som siktar till att reducera flitfallor. Till åtgärderna hör sänkningen av klientavgifter för småbarnspedagogisk verksamhet för låg- och medelinkomsttagare, omläggningen av bostadsbidraget och en lättnad som tillfogats i utsökningen.

Vid utskottets utfrågning av sakkunniga har det bedömts att de sammantagna effekterna för sysselsättningen av de aktuella åtgärderna ändå kan bli rätt blygsamma. Därför är det viktigt att regeringen bedömer behovet av konkreta tilläggsåtgärder vid höstens budgetmangling, eftersom en låg sysselsättning gör det svårare att nå målen i fråga om den offentliga sektorns skuld och underskott.

Det är angeläget, menar utskottet, att regeringen förbättrar förutsättningarna för arbetskraftens rörlighet eftersom de regionala arbetslöshetssiffrorna och antalet lediga arbetstillfällen varierar betydligt runtom i Finland och det råder brist på yrkesskicklig arbetsplats inom områden med en positiv omstrukturering (exempelvis Egentliga Finland). En bättre rörlighet bland arbetskraften kan bidra till att lindra matchningsproblemet och förbättra tillgången till kompetent arbetskraft. För att trygga den arbetskraft som tillväxtbranscher behöver är det angeläget att fästa tillräcklig uppmärksamhet också vid att föregripa utbildningsbehovet och möjligheterna att övergå från annat arbete eller arbetslöshet till tillväxtbranscher.

Utskottet hänvisar också till en undersökning av EVA som publicerades i februari innevarande år² enligt vilken nästan 79 000 män i bästa arbetsför ålder är permanent utanför arbetslivet. Dessa män i åldern 25—54 varken jobbar, studerar eller får invalidpension.

I likhet med regeringen anser utskottet att det fortfarande är möjligt att nå det uppställda sysselsättningsmålet. Men det kräver en starkare och snabbare ekonomisk tillväxt än prognostiserat, ak-

2 Nr 54/16.2.2017

Betänkande FiUB 4/2017 rd

tiva insatser för att sysselsätta de som är utanför arbetslivet såväl i tillväxtorter som i områden med svagare ekonomisk tillväxt, och åtgärder för att främja arbetskraftens rörlighet.

Utskottet välkomnar satsningarna på *utbildning och forskning* som anvisas bland annat för småbarnspedagogik, grundläggande utbildning, yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning. Kompetens tilldelas under ramperioden tilläggsatsningar på sammanlagt 340 miljoner euro av vilket 200 miljoner euro är budgetfinansiering och 140 miljoner euro rekapitalisering för utbildning och forskning. Extraresurserna ersätter inte de nedskärningar som gjorts under flera valperioder, och i synnerhet i fråga om yrkesutbildning är de små, men likväl en nyorientering från nedskärningar till tilldelning av extra resurser. Rätt använda ger de möjligheter att förbättra kvaliteten och genomslaget för utbildning och forskning som på längre sikt förbättrar ekonomins tillväxt och välfärden.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Finlands Akademi beviljas nya forskningsinsatser som riktas till att stärka kompetensen och samarbetet med näringslivet. Syftet är att inrätta kluster som ska tjäna som flaggskepp; med hjälp av dem konstrueras genomslagskraftiga utvecklingsplattformar som baserar sig på vetenskap på hög nivå. Forskningsklustren som verkar i samband med universiteten och forskningsinstituten väntas dra till sig både utländska och inhemska forskare, lärare och studerande av världsklass. Också Tekes bevilningsfullmakt höjs för tillväxtfrämjande företag, forskningsinstitut och statliga gemensamma projekt. Dessutom reserverar staten medel för rekapitalisering av både Finlands Akademi och Tekes med 60 miljoner euro.

Dessa ökningsar är betydande, anser utskottet som samtidigt understryker betydelsen av långsiktig basforskning, och dess resursbehov.

Utskottet noterar också att yrkeshögskolornas finansiering under de senaste åren har minskat betydligt. Utskottet anser att finansieringsbesluten med större tyngd än förr bör väga in den forskning, utveckling och innovation som görs i yrkeshögskolorna. Den är praktiskt orienterad och kan utnyttjas mer än förr i utvecklingen av näringslivet och företagen i regionerna.

Vidare lyfter utskottet fram betydelsen av forskningen inom social- och hälso- och sjukvården, och anser det nödvändigt att finansieringen för den tryggas. Den statliga ersättningen på 15 miljoner euro för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå blir oförändrad, men i samband med social- och hälsovårds- och landskapsreformen kommer denna ersättning att beviljas också för forskning inom det sociala området. Det är viktigt att säkerställa resurser för forskning i vårdarbete.

Omsorg är ett av fyra huvudteman i planen för de offentliga finanserna som inkluderar åtgärder för att främja barns och ungas välbefinnande, förebygga utslagning och minska mängden unga som står utanför utbildning och arbetsliv. Ämnet är aktuellt eftersom nästan en femtedel av personer i åldern 20—24 år är utanför studier, arbetsliv och praktik.

Regeringen kommer att inleda ett åtgärdsprogram med 19 åtgärder. De gäller bland annat förbättring av jämställdheten inom småbarnspedagogik, utbildningsgarantin, hobbygarantin och utbildningen. Dessutom ska det bli mer effektivitet i exempelvis åtgärder som gäller övergångsfaser mellan utbildningar och verksamheten inom Navigatorn ska permanentas. För dessa åtgärder av-

Betänkande FiUB 4/2017 rd

sätts i nya medel 45 miljoner euro, och dessutom ska resurserna för ungdomsverkstäder och uppsökande ungdomsarbete förbli oförändrade under hela ramperioden, vilket ger möjligheter för långsiktig utveckling av verksamheten.

Utskottet välkomnar åtgärdsprogrammet men vill samtidigt betona att åtgärderna bör leda till konkreta resultat. Likaså är det viktigt att tjänsterna för unga är tvärssektoriell, lätta och snabba att nå och att servicekedjorna är välfungerande och obrutna. Tjänsterna bör också vara rikstäckande och tillräckligt enhetliga. För att åtgärderna ska få bättre effekt måste det också ses till att olika åtgärder genomförs så att de i efterskott kan utvärderas tillförlitligt.

Utskottet ser det som motiverat med extra satsningar i *säkerhet* som motsvarar bland annat riktlinjerna i redogörelsen för inre säkerhet och finansutskottets utlåtande om den (FiUU 5/2016 rd — SRR 5/2016 rd). Polisväsendets omkostnader tilldelas ökning så att nivån på cirka 7 200 polismän kan bevaras 2018. Dessutom stärks resurserna för Skyddspolisen och Gränsbevakningsväsendet. Men utskottet vill ändå fästa uppmärksamhet vid att minskningarna av omkostnader i regeringsprogrammet minskar effekten av ökningarna mot slutet av ramperioden, och betonar att finansieringsnivån måste gå att fastställa på lång sikt för att myndigheternas verksamhet ska kunna planeras. Det måste också beaktas att planen för de offentliga finanseringa inte inkluderar en justering av Tullens omkostnader.

Utskottet konstaterar också att planen för de offentliga finanserna inkluderar anslagsbehovet enligt försvarsredogörelsen (SRR 3/2017 rd) nästan i sin helhet. Anslagen under försvarsministeriets huvudtitel ökar från 2,8 miljarder euro till 4,3 miljarder euro under ramperioden. Dessutom måste det noteras att försvarsmaktens strategiska kapacitetsprojekt (Flottilj 2020- och HX-projektet) kommer att öka trycket på de offentliga finanserna betydligt under 2020-talet. Utskottet inskräper i enlighet med sitt utlåtande (FiUU 3/2017 rd — SRR 3/2017 rd) att särskilt när det gäller HX-projektet kommer man i slutet av detta årtionde att tvingas väga finansieringsmöjligheterna mot statens övriga finansieringsbehov. I det här stadiet har 1 miljard euro reserverats för anskaffning av jaktplan under ramperiodens sista år, 2021.

I fråga om andra detaljer som gäller linjevalen i budgetekonomin hänvisar utskottet till de bifogade utskottsutlåtandena som behandlar effekter av planen för de offentliga finanserna i olika förvaltningsområden.

Kommunernas ekonomi

Planen för de offentliga finanserna som gäller den kommunala ekonomin innefattar utgiftsbegränsningen och regeringens övriga riktlinjer för den kommunala ekonomin och kommunernas uppgifter. Den innefattar också en granskning av effekterna av statens åtgärder på den kommunala ekonomin och utvecklingsutsikterna för den kommunala ekonomin på medellång sikt enligt kommunernas räkenskaper.

Regeringens utgiftsbegränsning är på 2019 års nivå -450 miljoner euro, vilket är en gräns i euro för den ändring i omkostnaderna som statens åtgärder medför för den kommunala ekonomin. Utöver utgiftsbegränsningen har kommunekonomin stärkts genom att ge kommunerna möjligheten att utöka inkomster från avgifter. Dessutom har fastighetsskatten höjts. Kommunerna anvisas inte

Betänkande FiUB 4/2017 rd

heller nya uppgifter som försvagar kommunekonomin. om de inte ersätts till fullt belopp. Enligt planen för de offentliga finanserna stärker statens åtgärder kommunekonomin med 620 miljoner euro på 2019 års nivå.

Kommunekonomin har varit stram under de senaste åren, men just nu är läget huvudsakligen positivt. Det bokföringsmässiga resultatet i hela kommunekonomin förbättrades jämfört med föregående år med cirka 842 miljoner euro och kommunernas och samkommunernas sammanräknade årsbidrag uppgick föregående år till cirka 3,1 miljarder euro, vilket täckte nästan 120 procent av avskrivningarna. Också kommunernas årsbidrag har stärkts.

Det beskriver också den gynnsamma utvecklingen i kommunekonomin att lokalförvaltningen är i färd med att nå målen för det strukturella saldot (-0,5 procent). Enligt prognosen för våren 2015 som låg till grund för regeringsprogrammet beräknades underskottet uppgå till 2,0 miljarder euro, det vill säga 0,9 procent i förhållande till totalproduktionen 2019. Enligt dagens prognoser väntas lokalförvaltningens underskott ha minskat och uppgå till 1,2 miljarder euro, vilket är 0,5 procent i förhållande till totalproduktionen.

Skillnaderna mellan kommunerna förblir ändå stora, och enligt bokslutsprognoserna är räkenskapsperiodens resultat negativt i var tredje kommun. Kommunalekonomins utgiftsbegränsning garanterar inte heller att kostnadseffekterna utfaller just så i kommunerna, eftersom kommunerna i många avseenden själva kan besluta hur de iakttar regeringens riktlinjer.

Vård- och landskapsreformen medför i vilket fall som helst stora omställningar i strukturen och finansieringsnivån för kommunernas finansiering. De uppgifter kommunerna ska anordna minskar med ungefär hälften varvid både driftekonomiutgifterna och skatteinkomsterna minskar. Målet är att kommunens finansiella ställning i samband med reformen ska förbli densamma i så hög grad som möjligt, men kommunernas utgiftstryck väntas minska när kostnaderna för social- och hälso- och sjukvården övergår till landskapen. Trots dessa omställningar är det viktigt att kommunerna fortsättningsvis genomför strukturella reformer och förbättrar sin produktivitet för att kommunekonomin ska balanseras enligt målen. En stark kommunekonomi är ett villkor för att kommunerna ska vara vitala och kunna förnya sig.

Landskapens ekonomi

Landskapens ekonomi ska i fortsättningen behandlas i planen för de offentliga finanserna som en helhet, och den ska förses med ett mål för det strukturella saldot. I denna plan uppställs ännu inget målen för det strukturella saldot, men däremot strävan varit att beakta reformens centrala konsekvenser för statsfinanserna och den kommunala ekonomin. Effekter relaterade till lagstiftningen om valfrihet och kostnader för landskapens övergångsperiod har ännu inte beaktats, och även i övrigt preciseras en del av effekterna först i den fortsatta beredningen.

I redogörelsen genomgås bland annat beredningen av landskapsreformen och huvudprinciperna för finansieringen av landskapen och även frågor som gäller finansieringen av beredning och genomförande av reformen.

Betänkande FiUB 4/2017 rd

Utskottet tar upp dessa frågor mer detaljerat i sitt utlåtande som ges senare om regeringens proposition som gäller landskapsreformen med mera (RP 15/2017 rd).

I detta sammanhang pekar utskottet ändå på de omfattande utvecklingsbehoven i fråga om informationsförvaltning och informationssystem som genomförandet av landskaps- och vårdreformen kräver och som det måste avsättas medel för i planen för de offentliga finanserna.

Utskottet konstaterar att digitaliseringen i bästa fall kan medföra en betydande potentiell nytta och att den är en central metod för att dämpa ökningen av kostnader. Men det kräver nationell styrning och starkt ledarskap och vision om utvecklingsmålen för att flera stora projekt för data-system och information inom social- och hälso- och sjukvården ska leda till en kompatibel och användarvänlig helhet. Systemen för datasystem bör sammantaget säkerställa att de bidrar till att stödja tillhandahållandet av kostnadseffektiva tjänster av hög kvalitet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 4/2017 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen, men förutsätter att regeringen vidtar följande åtgärder:

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen målmedvetet ser till att de strukturella reformerna genomförs till stöd för sysselsättning och ekonomi och sörjer för att de offentliga finanserna balanseras på medellång sikt.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att det finns tillräckligt med kompetent arbetskraft exempelvis genom att öka ett utbud av utbildning som motsvarar arbetsmarknadens behov och genom att förbättra arbetskraftens rörlighet.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen agerar målmedvetet för att främja välmåendet bland barn och unga och för att minska antalet unga som faller utanför utbildning och arbetsliv.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer finansieringen av forskning inom social- och hälso- och sjukvården inklusive vårdarbetet som ett led i vårdreformen.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd

Helsingfors 20.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Timo Kalli cent
vice ordförande Ville Vähämäki saf
medlem Touko Aalto gröna
medlem Timo Heinonen saml
medlem Kauko Juhantalo cent
medlem Toimi Kankaanniemi saf
medlem Krista Kiuru sd
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Elina Lepomäki saml
medlem Outi Mäkelä saml (delvis)
medlem Mats Nylund sv (delvis)
medlem Markku Rossi cent
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf (delvis)
medlem Maria Tolppanen sd
medlem Kari Uotila vänst
medlem Pia Viitanen sd
ersättare Olavi Ala-Nissilä cent
ersättare Timo Harakka sd
ersättare Riitta Myller sd
ersättare Markku Pakkanen cent
ersättare Jari Ronkainen saf
ersättare Peter Östman kd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

RESERVATION 1 /sd

Motivering

Konjunkturläget har äntligen förbättrats, och den uppgång som började 2015 ser ut att accelerera under innevarande år med draghjälp av exporten. Årets tillväxt överstiger med relativt stor sannolikhet 2 procent av bnp. Tillväxten sker nu på bredare bas när i synnerhet varuexporten ser ut att dra bra.

Tillväxt i världshandeln, livligare investeringar i euroområdet, en lätt penningpolitik och genomförda arbetsmarknadsavgöranden syns nu tydligt också i Finlands export och tillväxttal. Exporten gynnas särskilt av strukturen på tillväxten i euroområdet har förändrats och blivit mer gynnsam för Finlands export: ökat efterfrågan i euroområdet har också satt fart på investeringarna vilket syns i en ökad efterfrågan på den finländska exportindustrins produkter. Det bidrar till att den strama finanspolitiken gradvis lättas upp i euroområdet.

I och med den accelererade ekonomiska tillväxten är sysselsättningsläget i färd med att långsamt förbättras. Trots det har regeringen inte nått sitt sysselsättningsmål, utan sysselsättningen är enligt prognoserna i färd med att stanna vid drygt 70 procent i slutet av regeringsperioden. Sysselsättningspolitiken kan inte stanna vid att vänta in att läget korrigeras av sig självt. Arbetslösheten och särskilt långtidsarbetslösheten ligger ännu på en alltför hög nivå. Att sysselsättningspolitiken försummas har lett till förlängda arbetslöshetsperioder för många, vilket har ökat den strukturella arbetslösheten och minskat möjligheterna att finna arbete ens när konjunkturen stiger.

Trots att konjunkturläget har förbättrats, förblir tillväxtutsikterna på längre sikt blygsamma. Efter 2017 års uppsving väntas tillväxten allmänt taget avstanna, och på medellång sikt blir den omkring 1—1,5 procent. Det är långt ifrån de siffror som man var van med före finanskrisen.

Läget för de offentliga finanserna förblir svagt, och det förbättrade konjunkturläget ger ingen väsentlig lindring. Regeringen kommer inte att nå sina centrala mål för de offentliga finanserna. Den offentliga skuldsättningen minskar inte i slutet av regeringsperioden och uttaget av extra lån upphör inte 2021. Regeringen kommer inte heller att nå sitt mål på medellång sikt för finansieringsställningen om ett strukturellt underskott på 0,5 procent fram till 2019.

Enbart ekonomisk tillväxt korrigerar inte läget för de offentliga finanserna. Det mest effektiva sättet att höja den offentliga ekonomin är att höja sysselsättningstalet. En höjning på en procentenhet i sysselsättningstalet förbättrar balansen för den offentliga ekonomin med cirka 800 miljoner euro.

I detta läge bör den ekonomiska politiken fokusera på två frågor: att stärka sysselsättningen och att stärka förutsättningarna för tillväxt på lång sikt. En betydande förbättring av sysselsättningen kräver omstruktureringar som stöder sysselsättning och en effektivare aktiv arbetskraftspolitik. Att stärka tillväxtförutsättningarna kräver särskilt satsningar på utbildning, kompetens och forskning, en fungerande infrastruktur och bostadsbyggande och en aktiv näringspolitik.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

Alla reformer måste genomföras rättvist så att de stärker människornas delaktighet i samhället, minskar otrygghet och osäkerhet och ger tilltro till framtiden. Alla måste inkluderas.

Regeringens finanspolitik är kraftlös

Den största svagheten med regeringens finanspolitik är att den försummar stärkandet av tillväxt och sysselsättning både på lång och kort sikt. Det förbättrade konjunkturläget korrigerar inte de långsiktiga trenderna i Finlands ekonomi. Planen för de offentliga finanserna andas oro över utvecklingstrenderna för samhällsekonomin och den offentliga ekonomin, men finanspolitiken förmår inte tackla denna oro på ett trovärdigt sätt. De nya besluten i planen för de offentliga finanserna ändrar inte denna helhetsbild.

För att nå sysselsättningsmålen behöver vi en uppenbart mer aktiv politik som ingriper i arbetslösheten starkare här och nu. Dessutom bör vi genomföra omstruktureringar som stöder sysselsättning och tillväxt på ett rättvist sätt som minskar ojämlikheten. Nu står regeringen med hängande armar och väntar sig att läget ska korrigera sig självt.

Ekonomisk tillväxt baserar sig i Finland framförallt på ökad produktivitet, och kärnan för den är en hög kompetens. Satsningarna i planen för de offentliga finanserna på utbildning och forskning kommer väl till pass, men de är tillfälliga och a helt andra dimensioner som de permanenta nedskärningar som drabbat samma objekt. Regeringens extra satsningar vänder inte på den nedgående trenden för forsknings- och utvecklingsutgifterna i hela samhällsekonomin. Att vända på denna utveckling skulle vara av primär vikt för att stärka förutsättningarna för framtida tillväxt. Viktigast på lång sikt är inte tidsbundna och öronmärkta satsningar utan en stabil, tillräcklig och förutsägbar basfinansiering.

Nedskärningspolitiken tär på vår framtid

Det är ett fel att regeringen inte är beredd att söka mer rättvisa och för tillväxten mindre skadliga anpassningsmöjligheter för att undvika de mest skadliga nedskärningarna. Regeringens nedskärningar ökar knappast sysselsättningen varvid effekterna främst syns som en försämring i försörjning och tjänster för de som har det svårt. Det finns rättvisare alternativ.

Regeringen har medvetet lämnat beskattningen bort från metodarsenalen för att balansera de offentliga finanserna. Detta val har fått befogad kritik exempelvis av rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken. Som en följd av regeringens val håller det på att gå så att den totala beskattningen beräknas minska med cirka 1,5 procentenheter från 2015 till 2019. Om beskattningen ingick i verktygslådan för att balansera de offentliga finanserna, kunde man ha undvikit de mest smärtsamma och skadliga nedskärningarna.

Värst drabbas tillväxtförutsättningarna av nedskärningarna i utbildning, forskning och produktutveckling. Trots små tillfälliga ökningar förblir regeringsperiodens bestående besparingar för dessa sektorer massiva. Besparingarna riskerar allvarligt samhällets förmåga att möta omstruktureringar och behovet att höja befolkningens utbildningsnivå och att omskola sig.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

Regeringen har redan tidigare under den här perioden gjort stora nedskärningarna i låginkomsttagarnas köpkraft bland annat genom att försvaga utkomstskyddet för arbetslösa, bostadsbidraget, läkemedels- och sjukförsäkringsersättningarna och sjukdagpenningen. Samma nedskärningslinje fortgår också under den kommande perioden för planen för de offentliga finanserna. Nya nedskärningar drabbar bostadsbidrag och utkomstskydd för arbetslösa.

Indexfrysningen av förmåner som är bundna till folkpensionsindex och sänkningen av förmånerna med 0,85 procent betyder att köpkraften för grundtrygghetsförmånerna försämras med cirka 2 procent i år. De lagstiftningsändringar som gjorts 2016 och 2017 låginkomstandelen med 0,6 procentenheter och en ytterligare ökning av låginkomstandelen är att vänta 2018 och 2019. Köpkraften för de förmåner som är bundna till folkpensionsindex försvagas med sammanlagt cirka 5 procent mellan 2015 och 2019. Mellan 2017 och 2019 försvagas köpkraften för de här förmånerna med cirka 2,6 procent.

Nu avser regeringen att skära ner bostadsbidraget genom att återinföra ett tak för kvadrathyra, vilket redan en gång har slopats som dåligt fungerande, och genom att i fortsättningen binda justeringarna av bostadsbidraget till levnadskostnadsindex i stället för hyresindex. Regeringen har marknadsfört nedskärningarna i bostadsbidraget som en åtgärd som minskar stimulansfallor, men i själva verket är effekterna på stimulansen rentav negativa. I planen för de offentliga finanserna bedöms att över hälften av nedskärningarna av bostadsbidraget ska betalas som utkomststöd. Det ökade beroendet av utkomststöd försvagar incitamenten.

Att återinföra taket på kvadratmeterhyra och ändra index för bostadsbidraget har konstaterats vara ineffektiva metoder för att dämpa hyresstegringen. Hyrorna bestäms enligt tillgång och efterfrågan och de stiger oavsett dessa förändringar. Exempelvis det index som reglerar maximihyran för allmänt bostadsbidrag har varit fryst i flera år, och hyrorna har ändå stigit. Nedskärningen av bostadsbidraget drabbar alltså värst personer med små inkomster som bor i orter där läget på bostadsmarknaden är stramt. Det enda hållbara sättet att påverka bostadspriserna är att öka bygandet av bostäder och i synnerhet hyresbostäder till skäliga priser.

Regeringen fortsätter att straffa de arbetslösa. Avregleringen gäller inte arbetslösa. Utkomstskyddet för arbetslösa förnyas genom en aktiverande modell, där den arbetslöse efter tre månaders arbetslöshet påförs en självriskdag per månad. Den arbetslöse kan undvika självriskdagen genom att vara aktiv. Aktivering är i sig en bra sak, men om modellen inte beaktar att de arbetslösa befinner sig olika situationer och har varierande funktionsförmåga leder den till att uttryckligen de mest utsatta utsätts för nedskärningar. Modellen kan leda till förvärrad marginalisering. Den kan också bidra till att människor måste ty sig till utkomststöd och medföra flitfallor och byråkratiska hinder. Det förbättrar inte de arbetslösas förutsättningar för att få jobb eller deras välfärd.

Vård- och landskapsreformen innebär väldiga risker.

Regeringen avancerar med fart i vård- och landskapsreformen som är en av de största reformerna i den offentliga sektorn under vårt lands historia. Reformens konsekvenser och särskilt dess risker har förbigåtts anmärkningsvärt lätt i planen för de offentliga finanserna.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

Regeringens plan för vårdreformen och i samband med den särskilt styrmekanismerna för valfrihets- och tvångsbolagiseringsmodellen innehåller betydande risker. De ekonomiska riskerna sammanhänger särskilt med bristen på konkurrens, att kostnaderna för tjänsteproducenter på basnivå läggs ut på landskapet, valet av kunder, hanteringen av tjänstenätet och ett bristfälligt genomförande av vårdintegrationen och en okontrollerat öppnande av marknaden. Utfrågningar av sakkunniga har i hög grad lyft fram att i den valda modellen hotar kostnadsutvecklingen löpa amok och den offentliga sektorns möjlighet att styra servicehelheten kommer att bli märkbart smalare. Att nå regeringens mål om en dämpning av kostnadsökningen med 3 miljarder anses allmänt orealistiskt med den valda modellen.

Samtidig ska regeringen begränsa ökningen av finansieringen för landskapen och därmed för vårdtjänsterna direkt genom en lag. När uppenbara kostnadstryck förenas med att begränsa finansieringen genom en lag, är risken uppenbar att mängden tjänster i framtiden måste gallras, eller att serviceavgifterna måste höjas märkbart.

Samtidigt uppstår det en risk att finansieringsmodellen för landskapen leder till ett tydligt finansieringsunderskott i andra områden än vårdtjänsterna. Finansieringen för landskapen ska på några undantag när ha allmän täckning, det vill säga att anslagen för uppgifter som övergår från staten till landskapen övergår från separata moment i statsbudgeten till moment med allmän täckning hos landskapen. På så sätt minskar riksdagens budgetmakt märkbart i fråga om de uppgifter som övergår från staten till landskapen. Finansieringsansvaret kvarstår hos staten, men möjligheterna att styra användningen av medlen utgår. I trycket av växande kostnader för social- och hälso-tjänster är risken uppenbar att landskapen förbrukar mer resurser för social- och hälso-tjänster än den kalkylerade finansieringen, varvid mindre pengar återstår för andra objekt.

Det har betydelse särskilt för finansieringen av arbetskraftstjänster: i fortsättningen saknar staten ett redskap för att påverka de anslag som faktiskt används för arbetskraftspolitiken exempelvis enligt konjunkturläget, eftersom beslut om det skulle fattas av landskapet. Ändå betalas kostnaderna för arbetslösheten också i fortsättningen huvudsakligen av staten och socialförsäkringsanstalterna. Det innebär en klar olägenhet som försvagar möjligheterna att genomföra en effektiv och ändamålsenligt sysselsättningspolitik i framtiden.

De kommande finansieringsproblemen är uppenbara, och ändå gick regeringen in för att skära ner landskapens finansiering innan de ens är inrättade. I redogörelsen föreslås en nedskärning på 166 miljoner euro i landskapens statsandelar för 2020, dvs. då reformen är inne i den kritiska startfasen. Dessutom är det tvivelaktigt att regeringen genomför sparmålen för den offentliga ekonomin genom att skära av organisationer som ännu inte ens existerar.

Vi ser det som nödvändigt att reformen genomförs kontrollerat och stegvis. Först gäller det att få ordning på det plan där social- och hälsovården ska ordnas (landskapen), därefter kan vi besluta om finansieringssystemet och till slut kan vi öka valfriheten på ett sätt som tryggar medborgarnas lika rätt till goda social- och hälsovårdstjänster i rätt tid. Utanför vårdtjänsterna bör vi gå vidare först efter omsorgsfulla överväganden och grundlig planering. Bara på så sätt kan vi hålla förändringsprocessen under kontroll och trygga de tjänster som är viktiga för medborgarna.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

Finanspolitikens riktning — sysselsättningsfrämjande omstruktureringar och stärkning av produktivitetstillväxten

I det rådande konjunkturläget måste huvudvikten i finanspolitiken läggas vid att stärka sysselsättningstillväxten och att stärka förutsättningarna för ekonomisk tillväxt på lång sikt. Vi måste göra omstruktureringar som lyfter sysselsättningsgraden till nordisk nivå på ett rättvist sätt som minskar ojämlikheten.

På längre sikt baser sig ekonomiska tillväxt framförallt på ökad produktivitet. Dess kärna är hög kompetens och en utbildad befolkning, tillräckliga satsningar på forskning och produktutveckling och en aktiv näringspolitik som stöder förnyelse.

SDP föreslår

1. Förnya ledighet av familjeskäl nu.
2. Förläng läroplikten och stärk de ungas engagemang på arbetsmarknaden.
3. Förnya den aktiva arbetskraftspolitiken och öka dess resurser.
4. En långsiktig markanvändnings-, trafik- och bostadspolitik stödjer sysselsättning och produktivitetstillväxt.
5. Utbildning och forskning stärker förutsättningarna för produktivitetstillväxt.
6. En aktiv näringspolitik stödjer förutsättningarna för tillväxt.

Alla reformer måste genomföras rättvist så att de stärker människornas delaktighet i samhället, minskar otrygghet och osäkerhet och ger tilltro till framtiden. Alla måste inkluderas.

Förnya ledighet av familjeskäl nu

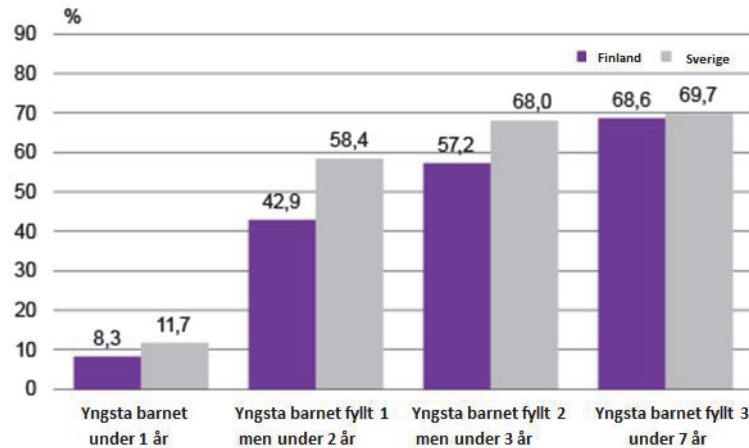
SDP publicerade i mars 2017 sin modell för att förnya ledighet av familjeskäl. Modellen vilar på tre principer: ökade flexibilitet, bättre arbetsmarknadsposition för kvinnor och stärkta rättigheter för pappor.

I Finland jobbar mammor uppenbart mindre än i Sverige. Här har vi en viktigt sysselsättningspotential och att få den i bruk förbättrar kvinnors arbetsmarknadsposition allmänt och ökar jämställdheten i arbetslivet. Samtidigt stärks de offentliga finanserna genom att sysselsättningstalet stiger.

Bild: i Finland jobbar mammor uppenbart mindre än i Sverige.

Sysselsättningstal för mammor efter yngsta barnet Finland och Sverige (källa: Anna Pärnänen ja Olga Kambur, Tieto ja trendit 25.4.2017)

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

I SDP:s modell för ledighet av familjeskäl garanteras bägge föräldern en tre månaders inkomstbunden ledighet. Dessutom kan en sex månaders andel av den inkomstbundna ledigheten delas mellan föräldrarna på det sätt som familjen själv väljer. Ytterligare garanteras genom graviditetspeng ett 28 dagars förhöjt stöd genast i samband med födseln. Om det inte finns några arbetsinkomster, betalas förmånerna till minimibelopp precis som nu. Utöver det får båda föräldrarna enligt eget val under ett år dela på en föräldrapenning till eurobelopp som de om de så önskar också kan halvera, varvid det utbetalas under en motsvarande längre tid.

Att sänka avgifterna för småbarnspedagogik stöder sysselsättningen.

Att sänka avgifterna för småbarnspedagogik hör till de få nya riktlinjerna i planen för de offentliga finanserna som faktiskt har genomslag. I nuläget börjar avgifterna för småbarnspedagogik snabbt stiga redan med skäligen små inkomster. Det medför i många situationer faktiska motivationsproblem. En kännbar sänkning av avgifterna minskar margineffekten och stöder förvärvsarbete, och sänkningen är ett mycket kostnadseffektivt sätt att förbättra motivationen att arbeta. Att delta i småbarnspedagogik är också en effektiv investering i framtiden. Småbarnspedagogik förebygger utslagning och främjar senare lärande effektivt. Därför bör deltagandet i småbarnspedagogik i Finland höjas närmare den europeiska och särskilt den nordiska nivån.

Men regeringens modell för att sänka avgifterna för småbarnspedagogik blir en halvmesyr och ökar bitvis rentav höjningen av dagvårdsavgifterna då inkomsterna stiger, vilket höjer de effektiva marginalskattesatserna. I regeringens modell har avgiftsprocenten förenhetligats så att procentsatserna stiger i familjer med tre personer och fler, vilket gör att avgifterna ökar mer än nu när inkomsterna stiger över gränsen för 0-avgiftsklass. Därför bör modellen korrigeras så att avgiftsprocenten aldrig stiger från det nuvarande. Dessutom vore det befogat att höja gränsen för så kallad 0-avgiftsklass mer än regeringen planerar, vilket skulle befria fler familjer från avgift och sänka avgifterna i större utsträckning också hos familjer med medelstora inkomster. På så sätt skulle incitamenten förbättras effektivare.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 1 /sd

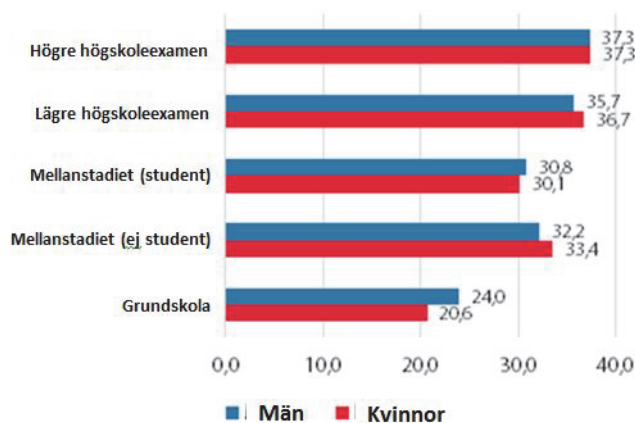
Förläng läroplikten och stärk de ungas engagemang på arbetsmarknaden

Utbildningspolitiken är den mest effektiva sysselsättningspolitiken på lång sikt. Utbildningen livet igenom är den bästa försäkringen mot risker på arbetsmarknaden och det mest effektiva sättet att förbättra den yrkesmässiga och regionala matchningen på arbetsmarknaden. Samtidigt är utbildning det mest effektiva sättet att motverka utbildning och ojämlikhet.

Omstruktureringen i ekonomin och på arbetsmarknaden höjer kravet på kompetens i arbetslivet. Under de senaste 30 åren har vi förlorat 600 000 arbetstillfällen där man klarar sig med bara grundläggande utbildning. Samtidigt har mängden arbetsplatser på högskolestadiet trefaldigats. Utvecklingen går vidare i minst samma takt. I grund och botten handlar det om en positiv förändring: en höjd kompetensnivå innebär större produktivitet och således en starkare ekonomisk tillväxt. Ändå är det av yttersta vikt att alla håller jämna steg i utvecklingen. Det kräver mycket av utbildnings-, sysselsättnings- och socialpolitiken.

Utbildning är mer än en försäkring mot riskerna på arbetsmarknaden, den är också ett effektivt medel för att höja sysselsättningen. Medan sysselsättningen för personer med bara grundläggande utbildning är cirka 40 procent, är siffran för högskoleutbildade över 80 procent och för personer med examen på mellanstadiet cirka 70 procent. Om sysselsättningen bland de som bara har grundläggande studier vore på samma nivå som dem som har examen på andra stadiet, vore sysselsättningstalet redan nu över 72 procent. Också skillnaderna i längder på karriärer är tydliga på olika utbildningsstadier:

Figur: Väntevärden för antal arbetsår efter kön och utbildningsnivå. Att öka utbildningen är nyckeln till att öka sysselsättningen.

Bildens källa: Pekka Myrskylä: "Katoavat työpaikat - työllisten määrän ja rakenteen kehitys Suomessa 1987—2017"

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 1 /sd

Befolkningens utbildningsnivå har stigit i Finland ända tills de senaste åren, men nu håller ökningen av utbildningsnivån på att avstanna. Varje år blir det fortfarande cirka 10 000 unga som bara har grundskoleutbildning. De som bara har grundläggande utbildning får i framtiden allt svårare att få fäste på arbetsmarknaden. Därför bör läroplikten förlängas.

Att förlänga läroplikten är en effektiv och långsiktig metod för att stärka sysselsättningen. Dessutom vore det ett effektivt medel mot utslagning och ojämlikhet.

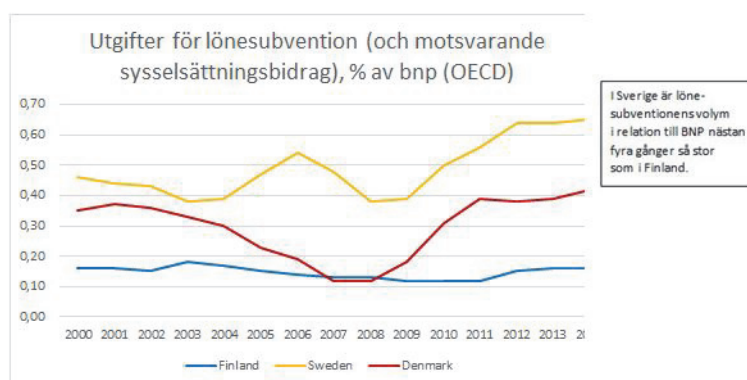
Vid sidan om att förlänga läroplikten behövs för att höja sysselsättningstalet andra åtgärder som ska underlätta för unga att få fotfäste på arbetsmarknaden och höja de vuxnas kompetensnivå.

Under den förra regeringsperioden togs en ungdomsgaranti fram och regeringen avsatte 60 miljoner euro varje år för att genomföra den. Dessutom satsades på kompetensprogrammet för unga vuxna. Den nuvarande regeringen har slopat anslagen nästan helt och hållet. Finansieringen för ungdomsgarantin bör räddas och samtidigt bör ungdomsgarantin förnyas för att bättre nå de unga. SDP presenterade vintern 2017 sin modell för att förnya ungdomsgarantin. SDP:s ungdomsgarantimodell baseras på nio pelare: småbarnspedagogik, utbildningsutbildningsgaranti, permanenta av projektet Navigatorn och uppsökande ungdomsarbete, verksamhet i ungdomsverkstäder, kompetensprogrammet för unga vuxna, yrkesinriktad rehabilitering, samordnat stöd i livets övergångsfaser och sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Arbetskraftspolitiken måste förnyas

Arbetslösheten är fortfarande alltför hög. Finland har inte råd till den nuvarande ungdoms- och långtidsarbetslösheten. Genom aktiv arbetskraftspolitik förebygger vi ojämlikhet och utslagning och sörjer för de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt.

För att effektivt kunna ingripa i arbetslöshetsperioder behöver vi tillräckliga resurser för en aktiv arbetskraftspolitik. I Finland ligger resurserna på en undermålig nivå exempelvis jämfört med de övriga nordiska länderna vilket försvagar genomslaget för en aktiv arbetskraftspolitik väsentligt.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

Medan de övriga nordiska länderna satsar på en aktiv arbetskraftspolitik, går pengarna i Finland mer till passiva förmåner. Det enklaste sättet att öka resurserna för en aktiv arbetskraftspolitik är att använda utgifterna för de nuvarande passiva förmånerna i större utsträckning exempelvis för att finansiera lönesubvention. Det kunde handla om att ta i bruk sysselsättningsmedeln enligt Rinnes modell, som SDP har presenterat redan tidigare.

Kommunerna känner bäst till de lokala omständigheterna. SDP föreslår att kommunerna ges en mer omfattande roll i tillväxttjänster och särskilt hanteringen av sysselsättningen. Kommunerna måste tillförsäkras en bred autonomi att ordna tillväxttjänsterna som de vill och också att producera dem själv i tillämpliga delar. Lokala aktörer måste ges frihet att fortsätta de kommunala försöken som gett utmärkta resultat. För mindre kommuner skapas en flexibel mall baserad på ömsesidiga överenskommelser. Främjande av sysselsättningen lyfts i SDP:s mall upp till en av kommunens mest centrala uppgifter.

SDP föreslår att tvångsbolagiseringen av tjänster som planeras av regeringen slopas och den offentliga produktionen av tjänster tryggas. Enligt behov utnyttjas privata företag och aktörer inom tredje sektorn. Vid anskaffning av tjänster hos privat eller tredje sektor ska grunden för finansieringen vara att målen nås. Inom allmänna ramar ska det finnas frihet att pröva på olika finansieringsmodeller för privata producenter, och en lindrigare reglering än nu.

I SDP:s modell förblir statens finansiering för tillväxt- och arbetskraftstjänster öronmärkt vilket möjliggör statlig styrning och en politik som jämnar ut konjunkturerna. Omställningen är mycket mindre än det staten planerar, och kan genomföras gradvis så att risken för stora störningar minimeras.

En långsiktig markanvändnings-, trafik- och bostadspolitik stödjer sysselsättning och produktivitetstillväxt

Boende till skäligt pris tillkommer alla. Ett viktigt sätt att nå dit är att öka planläggningen och därmed byggandet. Flaskhalsarna för boende och trafik bör avvecklas och vi bör garantera en tillräcklig bostadsproduktion särskilt i tillväxtcentrum. Bostadspolitiken är också tillväxt- och sysselsättningspolitik, eftersom ett tillräckligt utbud på bostäder främjar arbetskraftens rörlighet och sysselsättning och därmed ekonomisk tillväxt. Att göra arbetspendlingen smidigare genom att utveckla kollektivtrafiken måste vara starkt med i metodarsenalen eftersom pendlingsområdena blir större. Det lättar på trycket för bostadsproduktionen särskilt i huvudstadsregionen och stödjer genomförandet av klimatmålen.

Politiken för markanvändning och infrastruktur bör kopplas tätt ihop.

En allt större del av människorna bor i städer. Städernas tillväxt ska inte begränsas, utan den ska beredas hållbara förutsättningar. Stadsregionernas roll som lokomotiv för ekonomi och produktivitetstillväxt ska erkännas starkare och stadspolitiken ska stärkas. Att det är dyrt att bo i tillväxtorter beror framför allt på att det finns för lite bostäder. Att öka byggandet är det hållbaraste sättet att sänka priset på boendet. Byggandet ökar när det planläggs tillräckligt med tomtmark. Staten kan inverka på mängden bostadsplanläggning särskilt genom MBT-avtalen.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

I SDP:s vision binds bostads- och trafikpolitiken tätare ihop, särskilt med MBT-avtalen som redskap. Den strategiska planeringen av markanvändningen stärks i stadsområdena så att bygg- och infrastrukturprojekt kan planeras i sin helhet utan att kommungränser kommer och stör. Staten förbinder sig långsiktigt att finansiera trafikprojekt som påskyndar bostadsbyggande. Spårvägsprojekten behöver särskild uppmärksamhet. I stället förbinder sig kommunerna att planlägga mer bostäder. När staten förutsätter ökat tomtutbud, bör kommunerna förutsätta av byggherrarna mer bostadsproduktion till skäliga priser.

Tidsspannet för infrastruktur- och bostadspolitiken förlängs. Staten utarbetar ett program för infrastruktur för 12 år. Som en del av det förbinder man sig till trafikinvesteringar för stadsregionerna. Programmet justeras i börja av varje valperiod. Programmets fokusområden städernas interna förbindelser som genererar bostadsproduktion, förbindelser mellan stadsregionerna, logistikkedjor i näringslivet och internationella förbindelser. Ett starkt fokusområde i programmet blir att främja gång- och cykeltrafik och som genomsyrande tema att nå klimatmålen. Projektens finansiering ordnas så de fås igång utan dröjsmål. Politiklinjen är konsekvent och staten är trovärdig som avtalspartner.

Kommunerna bör bedriva en långsiktig mark- och planläggningspolitik och säkerställa att kommunerna har tillräckligt med egna byggdugliga tomter för produktion av bostäder till skäligt pris för minst de fem kommande årens behov. MBT-avtalens bindande verkan stärks och de utvidgas till nya stadsregioner.

Pristrycket för att bo i tillväxtorter avvecklas också genom smidigare pendling med tätare avgångar och nya rutter. På så sätt går det att jobba längre bort och de regionala flyttningstrycken kan minska. Det kräver särskilt välfungerande spårvägsförbindelser mellan tätorterna. Långsiktiga och kloka trafiklösningar är också klimatpolitik. Väsentligt är att föregripa rörelsebehovet väl eftersom infrastrukturen cementerar rörligheten för årtionden framåt.

Sambandet mellan styrningen av planläggning och markanvändning å ena sidan och skapandet av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt å andra sidan måste identifieras bättre än förr. Kostnaderna för att låta bli att bygga bör alltid utvärderas i samband med planeringen av markanvändningen. Man bör bedöma transparent vilka kostnaderna blir om exempelvis ett nytt bostadsområde inte byggs, eller om det får en ensidig bostadsstruktur.

Utveckling av räntestödet

Förutsättningarna för en långsiktig produktion av ARA-bostäder till skäligt pris måste förbättras. Målet för ARA-produktionen måste vara 40 procent av bostadsproduktionen i tillväxtorterna. Kommunerna tillställs som incentiv ett inriktat kommunaltekniskt infrastrukturstöd för planläggning av ARA-tomter.

Räntestödet för 40 år förnyas genom att justera självriskräntorna till en konkurrenskraftig nivå som producerar ett faktiskt stödelement jämfört med marknadsräntorna, genom att förlänga räntestödets varaktighet till hela lånetiden (40 år) och genom att tidigarelägga amorteringarna.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

Eliminera bostadslösheten

Finland har lyckats väl med att sköta bostadslösheten, men målet bör vara att utrota bostadslösheten från Finland helt och hållet. Alla har rätt till en bostad. Arbetet för att minska arbetslösheten måste träget gå vidare. Bostadslöshet förbyggs bäst genom föregripande socialarbete, bostadsrådgivning och en tillräcklig produktion av hyresbostäder till skäligt pris.

Utvecklingen av förorterna och höjningen av energiprestandan i dem måste fortgå.

Den största potentialen för att höja byggnaders energiprestanda hör ihop med reparationsbyggnad. Förorterna från 60- och 70-talen behöver nu ombyggnad och reparationerna måste göras ambitiöst både med avseende på boendekomfort och klimatpolitik. Utveckling av förorterna tas åter starkt upp på den bostadspolitiska agendan. Det utarbetas ett program för utveckling av förorterna där man ser över utvecklingen av förorterna i termer av reparation, byggande, tjänster och säkerhet. Utvecklingsprogrammet tillförsäkras tillräcklig finansiering.

Trafikpolitiken behöver långsiktighet.

Finland behöver ett långsiktigt program för infrastruktur. Programmet ska styra och skapa visioner för att utveckla vägnätet. Programmet bör utarbetas parlamentariskt över valperioderna för 12 år i sänder. De mellanpreciseringar som behövs sköts med fyra års intervaller genom ett redogörelseförfarande som man nu tyvärr gjorde sig av med i regeringsprogrammet. En långsiktig planering möjliggör en bättre reaktionsförmåga för EU:s TEN-T-programperioder. För närvarande är EU-finansieringen helt försummad då nya projekt inte ens är under beredning.

Trafikledspolitiken bör styra näringslivets transportbehov inom landet och behövliga internationella förbindelser och beaktar samtidigt snabba interurbana förbindelser. Att underlätta pendling och effektivisera tidsanvändningen är framtidens trafikledspolitik. Utvecklingen av städernas interna förbindelser bör kopplas ihop med bostads- och markanvändningspolitiken i MBT-beslutet.

Regeringens spetsprojekt för eftersatt underhåll lider av en ryckig schemaläggning då största delen av finansieringen riktas till 2018. Situationen förvärrades då finansiering för spetsprojekt på 100 miljoner euro ur budgeten för innevarande år uppskötts till följande år i strid med linjevallet för föregående ram. Temporärt kommer finansieringen av eftersatt underhåll att stiga och den ojämna finansieringen kommer i värsta fall att hetta upp marknaden för markarbete och höja priserna. I slutet av regeringsperioden sjunker finansieringen för bastrafikledshållningen åter tillbaka till sin tidigare nivå efter att finansieringen för eftersatt underhåll har upphört.

De nya utannonserade trafikledsprojekten är goda och värda att stödjas. Men under denna regeringsperiod har det av de nya projekten skurits ner så mycket jämfört med några av de senaste regeringarna, att inte ens goda projekt i sin helhet är annat än kosmetik när utvecklingens marginaler redan har använts. Denna regerings nya trafikledsprojekt kommer att vara mer än hälften färre än föregångarna och investeringsanhopningen är man i färd med att vältra över på kommande regeringars ansvar.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

Utbildning och forskning stärker förutsättningarna för sysselsättning och produktivitetstillväxt.

Finlands framgång bygger på utbildning, forskning, kompetens och innovationer. Socialdemokraterna vill göra betydande satsningar på resurserna för utbildning och forskning när de har regeringsansvar.

Vi vill se ett lyft för utbildningsnivån och återställa jämställdheten i utbildningen.

Nergången i utbildningsnivå och studieresultat måste stoppas genom en målmedveten politik. Vi behöver en vision för hur vi genom att satsa på hela befolkningens kompetens kan skapa förutsättningar för nya jobb och innovationer som stöder tillväxt. Socialdemokraterna betonar att stärkningen av utbildningen måste riktas in så att så många som möjligt blir delaktiga av den.

Socialdemokraterna framställer att vi som parlamentariskt arbetet börjar bereda en färdplan för flera valperioder för att höja hela befolkningens kompetens- och utbildningsnivå.

Rätten till studier bör förlängas genom att höja läropliktsåldern och genom att garantera alla unga en avgiftsfri examen på andra stadiet.

Utbudet på utbildning vid yrkeshögskola och universitet måste utvidgas för att de unga snabbare än förr ska få studera och Finlands utbildningsnivå åter ska uppvisa en stigande trend. Målet för avlagd högskoleexamen bland de ungas åldersklass bör höjas från 42 till 50 procent under 2020-talet.

Det satsas på kompetens hos vuxna och på livslångt lärande. Särskilda målgrupper är lågutbildade, invandrare och äldre arbetstagare. Demokratifostran måste stärkas på alla utbildningsstadier.

Mögelskolor och andra offentliga byggnader måste fås i skick

Hundra tusentals finländare utsätts för hälsoproblem som alstras av mögel i skolor, daghem, arbetsplatser och andra offentliga byggnader.

Vi måste skydda våra barn från ohälsa förorsakad av fuktproblem. Vi kan inte kräva att våra fostrare jobbar i undermåliga lokaler. Likgiltigheten får inte fortsätta. Skolor, daghem, bibliotek, sjukhus och andra offentliga byggnader som lider av problem med inomhusluften måste fås i skick genom att man inleder ett omfattande saneringsprogram.

Småbarnspedagogisk verksamhet

Småbarnspedagogikens positiva verkningar på individens utveckling, skolframgång och senare integration i samhället är tveklösa. Det pedagogiska arbetet i daghemmen jämnar ut barnens skolväg och därför anser socialdemokraterna att småbarnspedagogik är en fast del av utbildningssystemet. Småbarnspedagogiken bör förses med kvalitetskriterier för att en jämn kvalitet ska kunna tryggas i varje dagvårdsenhet.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

Relationstalet mellan barn och vuxna bör möjliggöra en högkvalitativ och tillräckligt individuell småbarnspedagogik och förskoleundervisning. Målet är mindre grupper. Regeringens besparingar och begränsningarna av den subjektiva rätten till dagvård återtas.

Utbildningen för barnträdgårdslärare måste ökas i högskolorna för att trygga en tillräcklig pedagogisk kompetens inom småbarnspedagogiken.

Deltagandet i småbarnspedagogiken ska höjas till europeisk nivå i Finland. Alla barn måste tillförsäkras rätt till avgiftsfri småbarnspedagogik på lång sikt.

Det långsiktiga målet är en avgiftsfri småbarnspedagogik.

Grundläggande utbildning

Socialdemokraterna vill stärka grundskolans ursprungliga mål; att överallt vara en högkvalitativ och god skola, en bildningsskola och en framtidsskola för barn och unga. Målet är att alla skolor runt om i Finland ska ge möjlighet till mångsidighet i fråga om tillvalsämnen och klubb- och fritidsverksamhet. Vissa skolor har betydligt fler elever som behöver stöd än andra. Skolor i de mest krävande områdena bör få stöd genom olika bidrag för att stärka principen med lokalskolan. Alla elever bör få det stöd de behöver, vare sig det gäller allmänt, intensifierat eller särskilt stöd.

Det ska inledas en parlamentarisk totalrevidering av lagen om grundläggande utbildning som fortsättning på reformen av den grundläggande utbildningen.

Det bör definieras nya kvalitetskriterier för grundläggande utbildning och i sammanhanget bör man granska de växande skillnaderna mellan kommunerna i fråga om årliga timantal i grundläggande utbildning. (På riksnivå måste utvecklingen och utbudet av distansutbildning samordnas så att distansutbildning kan utnyttjas särskilt i kommuner med låg nativitet, i avsides belägna orter och i sjukhuskolor.)

Varje elev som behöver stöd i inläringen ska ges den stöd- och/eller specialundervisning som lagen om grundläggande utbildning kräver.

Stödet till skolor med en krävande omvärld ska fortsätta och den grundläggande utbildningens kvalitet ska utvecklas på olika sätt. Kvalitetspengarna som regeringen har skurit bort, de pengar som varit avsedda för att minska gruppstorlekar, och främja jämställdhet måste återställas.

Skoldagarna görs mer meningsfyllda genom att förnya skoldagens struktur och verksamhetskultur enligt modellen med en smidig skoldag.

Andra stadiet

Socialdemokraterna anser att varje ung person behöver tillräckliga kunskaper och färdigheter för att klara sig i en värld i förändring. Det handlar framförallt om möjligheterna till framgång i arbetslivet och livslångt lärande. För närvarande förebådar utslagning från utbildning på andra stadiet jämfört med högutbildade sämre hälsotillstånd, fler arbetslöshetsperioder och en betydligt

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

kortare karriär i arbetslivet. Denna utveckling kan stärkas ytterligare när kompetenskraven i arbetslivet växer.

Socialdemokraterna eftersträvar en utbildningsgaranti enligt vilken var och en som går ut grundskolan tillförsäkras en studieplats på andra stadiet. De som går ut den grundläggande utbildningen ska inte sitta hemma eller vara på jobb med bristfällig kompetens och skicklighet. De som inte har färdigheter att direkt fortsätta sin utbildning på andra stadiet ska anvisas en plats i en ungdomsverkstad eller en tiondeklass som förbereder dem för yrkesutbildning eller gymnasiestudier.

Läropliktsåldern förlängs så att var och en som gått ut grundskolan fortsätter med studier på andra stadiet eller med utbildning som förbereder för andra stadiet. Målet ska vara en basutbildning som ger förutsättningar för arbetsmarknaden och för livslångt lärande.

Inom den grundläggande utbildningen utvecklas en handlingsmodell för tidigt stöd där unga i fara att bli utslagna identifieras. De unga ges multidisciplinärt stöd för studierna och effektiviserad studiehjälpling med sikte på tiden efter grundläggande utbildning.

Det måste satsas på tillgången till andra stadiet. För att genomföra detta mål måste samarbetet mellan gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen förstärkas. Avläggande av dubbelexamen tryggas. Utbildning på andra stadiet ska vara avgiftsfri.

Vuxenutbildning

Behoven inom vuxenutbildningen är snart sagt gränslösa, men resurserna är begränsade. Därför måste den offentligt stödda vuxenutbildningen fokusera på att främja utbildningsmässig jämställdhet och framgång i omställningarna i arbetslivet. Kompetens ger delaktighet i samhället och förbättrar livskvaliteten på många sätt. Därför måste livslångt lärande vara en rättighet för alla. Systemet för vuxenutbildning måste utvecklas för att genomföra detta mål.

Målet är att höja kompetensnivån för hela den arbetsföra befolkningen. Resurserna för vuxenutbildningen riktas till målgrupper som nu är underrepresenterade i utbildningen och för detta lämpliga program utarbetas. Särskilt kompetensprogrammet för unga vuxna måste stärkas.

Möjligheterna måste förbättras för personer i arbetslivet att få långvarigare utbildning under karriären. Staten måste åter förbinda sig till att utveckla och finansiera stödet för vuxenutbildning.

Utbildningen tas aktivt med i arbetskraftspolitikens kärna. Självständig utbildning med stöd av arbetslöshetsförmån måste befrias från arbets- och näringsbyråernas behovsprövning.

Fritt bildningsarbete erkänns som en del av det finländska utbildningssystemet och som dess nationella mål uppställs att förbättra förutsättningarna och basfärdigheterna för livslångt lärande för den vuxna befolkningen.

Det skapas en nationell kompetensportfölj där avlagda examina och studiehelheter och även kompetens förvärvat på annat håll antecknas.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

Högskoleutbildningen

Unga studerande arbetar hårt för sina studier och sin försörjning för att bygga upp sin framtid och samhället. Genom avgiftsfri utbildning, finansiellt stöd för studier och smarta studiearrangemang stöder vi möjligheterna för studerande med alla slags bakgrund att bedriva högskolestudier. Genom utbildningspolitik bör alla tillförsäkras möjligheter att oavsett bakgrund omfattas av den högsta utbildningen.

Vår högskoleinstitution är grunden för vårt system för forskning, utbildning och innovationer, som har berett möjligheterna för att bygga välbefinnande och jämställdhet. Men under den nuvarande ekonomiska recessionen har också högskolor utsatts för rekordstora nedskärningar. Under socialdemokraternas ledning upphör denna utarmning eftersom Finland bara kan nå framgång genom hög kompetens.

Att få studera och nå framgång måste underlättas på många olika sätt. Överlappningar i urvalssystemen måste nedmonteras och antalet sökobjekt måste minska. Onödiga övergångsstudier för dem som flyttar mellan högskolor måste slopas. Vi måste skapa flexibla studievägar och trygga stödtjänster för de studerande som inte samlar studieprestationer. Anhopningarna av studerande måste åtgärdas genom att tillfälligt öka antalet nybörjarplatser.

Var och en som gått ut andra stadiet och som söker till högskoleutbildning får antingen en studieplats eller möjligheten att delta i förberedande utbildning där färdigheterna för högskolestudier förbättras.

Hindren för samarbetet mellan universitet och yrkeshögskolor måste undanröjas och det måste också ges möjligheter för en fusion där man i en högskola kan avlägga både yrkesinriktade och akademiska högskoleexamina.

De autonoma högskolornas strukturella utveckling och samarbete utifrån operativa och innehållsmässiga mål måste stödjas så att högskoleutbildning i varje region kan genomföras på det lämpligaste sättet. Varje landskap ska ha en högskola vilket också stöder regionens utveckling.

På grund av nedläggningen av lärarutbildningen i Nyslott bör utvecklingen av Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu stödjas på tillräcklig nivå.

Finland bör få en vetenskapsstrategi för att förnya systemet för forskning och innovation.

Yrkeshögskolorna har en viktig roll med avseende på forskning. Genomslaget för tillämpande forskning, utveckling och innovation måste stärkas genom att utveckla flexibla handlingsmodeller särskilt för små och medelstora företags behov. Yrkeshögskolornas företagsacceleratorer utvecklas.

Finansieringen av högskolorna måste tryggas.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

En aktiv näringspolitik skapar förutsättningar för ökad produktivitet

Regeringen borde ha satsat mer på den nya tidens nationella närings- och industripolitik, där staten intar en stark roll när det gäller att uppställa strategiska mål och nå dem. Utgångspunkten bör vara ny tillväxt, en bredare exportbas och framgångsrik export. Statsmakten måste visa större målmedvetenhet och ledarskap när det gäller att skapa tillväxt och sysselsättning.

Exporten måste breddas inom industribranscherna, men också i ett vidare perspektiv genom satsningar på tjänsteexport och kreativa affärsmodeller. Vi måste utreda förutsättningarna för att bilda ett nytt statligt specialbolag eller någon annan organisation med uppgift att stärka exporten. Bolagets främsta uppgift skulle vara att hjälpa små och medelstora tillväxtorienterade företag med exportfunktionerna på dagens föränderliga marknad. Det nya bolaget skulle utgöra en plattform som samlar exportföretag inom olika branscher och därigenom gör det möjligt att erbjuda omfattande projektpaket i stället för endast enskilda produkter. Bolaget skulle samordna de olika offentliga finansieringsinstrumenten och hjälpa exportföretagen utnyttja dem bättre än i dag.

Kompetensen och innovationsbasen måste stärkas

Finland behöver en stark och regionalt bred tillväxt för näringslivet och sysselsättning för att de ekonomiska utmaningarna på kort och lång sikt ska kunna tacklas på ett hållbart sätt. Finlands ekonomiska tillväxt är också i fortsättningen framför allt baserad på kompetens, högt utbildad arbetskraft och en hög förädlingsgrad. Forskning, kompetensutveckling och innovationer har en viktig betydelse för förnyandet av näringsstrukturen. Här borde regeringen ha gått in för modigare lösningar i planen för de offentliga finanserna.

Av vår FUI-finansiering kommer mer än två tredjedelar från företagen och återstoden från staten. Statens andel har under de senaste åren sjunkit uppenbart och vi har kommit betydligt på efterkälken jämfört med satsningarna i jämförbara ekonomier. Delvis därför har också FUI-satsningarna minskat. Regeringen ökar finansieringen för Tekes, men den blir ändå 100 miljoner euro mindre än 2015 och 200 miljoner euro mindre än 2011. Målet måste vara att Finland når en stark position som innovationspolitisk föregångare. Nivåhöjningarna av anslagen för Tekes och FUI bör vara större och permanenta. Anslag för en nivåhöjning kan fås från reformen av företagsstöden.

Regeringens beslut om rekapitalisering för både Finlands Akademi och Tekes med 60 miljoner euro bör med det snaraste omvärderas, eftersom finansiering för nya projekt för tillväxtmotorer inte kan göras i planerad omfattning i form av rekapitalisering.

Företagsstöden måste omprövas

Små och medelstora företag svarar i ökande omfattning för innovationer och nya arbetstillfällen i vårt land. Samhället måste erbjuda dem jämlika konkurrensförhållanden plus en stabil och förutsägbar nationell företagsmiljö som plattform för deras väg ut på den globala marknaden.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

De statliga företagsstöden måste ha tydliga mål, och stöden måste planeras så att de stöder måluppfyllelsen. De viktigaste kriterierna för företagsstöd måste vara att avhjälpa marknadsstörningar och negativa externa effekter.

Ett annat mål är att det ska finnas en välfungerande marknad inom alla näringslivssektorer med förutsättningar för marknadsdriven konkurrens. På sikt måste målet för företagsstöden vara att gallra ut vissa stöd och att förenkla stöd- och skattesystemet. I fortsättningen bör företagsstöden huvudsakligen bara tidsbegränsade både för enskilda företag och för enskilda branscher. På en välfungerande marknad behövs det vanligen inga stöd.

Stödsystemet måste fokusera på forskning och utveckling, men också lyfta fram små och medelstora företag och exportindustrins verksamhetsmöjligheter. I fortsättningen gäller det att se till att kostnaderna för framför allt den exportbaserade industrin och tjänstesektorn inte stiger till följd av politiska beslut. Lönesubventionerna måste ligga på tillräckligt hög nivå även om arbetstillfällena inte alltid är långvariga. Lönesubvention kan förhindra social marginalisering och förbättra människors utsikter att återgå till arbetslivet. Samtidigt måste stöden ge näringslivet i hela landet likvärdiga villkor. Därför är det viktigt att bland annat ha kvar det regionala transportstödet.

I ljuset av de senaste utredningarna strider de finländska företagsstöden för närvarande delvis mot principerna om goda stödmekanismer, och därför måste vi ompröva systemet med företagsstöd utifrån följande sju teser:

1. Fokus sätts mer på stöd till FoUI-verksamhet.
2. Nya företagare backas upp och tillväxt inom små och medelstora företag stöds.
3. Internationalisering inom medelstora företag stöds.
4. Ineffektiva stöd slopas och fokus skiftas stegvis från direkta stöd till lån.
5. Stödsystemet förtydligas och ansökningarna förenklas.
6. Jordbruksstöden ska bli effektivare och mer motiverande.
7. Det gallras i de överlappande energipolitiska styrmedel.

Riktlinjer för en långsiktig näringspolitik

Den nationella närings- och industripolitiska strategin måste basera sig på en förutsägbar och stabil ekonomisk politik som stöder tillväxten. Mitt i svårigheterna gäller det att hålla fast vid våra styrkor, och de politiska och ekonomiska aktörerna måste samverka för att främja sysselsättning och välfärd.

Planen för de offentliga finanserna borde ha innehållit modigare initiativ och satsningar på branscher som är viktiga för framtiden. Tjänster och turism samt cirkulär ekonomi och delningseko-

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

nomi borde ha lyfts fram som spetsprojekt. Kretslopps- och delningsekonomi bör byggas ut till en ny stenfot för ekonomin och energi- och klimatpolitiken. Dess tillväxtpotential är globalt mångfaldig jämfört med bioekonomi. I Finland begränsar sig bioekonomin och användningen av virke i stor utsträckning till skogsindustrins råvaruförsörjning, energiproduktion och jordbruk. Utgångspunkten ska vara att förädla virke till en produkt med så högt förädlingsvärde som möjligt. Finland bör profileras som ett ledande land i kretsloppsekonomi i EU-kommissionens riktning, vilket skulle tillföra Finland inflytande i EU-beslutsfattandet. Finland bör också ta en aktiv roll i beredningen av EU:s framtida program och finansieringsinstrument.

Möjligheterna för det arktiska området bör främjas betydligt starkare. Finland bör inte nöja sig med rollen som kommentator, utan vi ska vara en aktiv initiativtagare, och i den arktiska politiken vore det en välfungerande del av en initiativriktad Europapolitik att på nytt lyfta fram den nordliga dimensionens viktiga roll. En välfungerande nordisk infrastruktur förbättrar näringslivets konkurrenskraft och främjar internationalisering.

Den ekonomiska tillväxten och det lilla uppsvinget i sysselsättningen har fördelats ojämnt mellan landskapen, och det finns risk för att skillnaderna i sysselsättningen mellan olika områden ökar ytterligare. För att förhindra denna utveckling bör hela landet beaktas i finans- och sysselsättningspolitiken. Genom att utnyttja regionernas starka sidor och stödja utbildningen samt genom samarbete mellan offentlig och privat finansiering kan man betydligt effektivare än i dag påverka den ekonomiska utvecklingen i hela landet.

Alla måste inkluderas

Vi i socialdemokratiska riksdagsgruppen förutsätter att regeringen återtar de mest orättvisa och oskäligen nedskärningarna i inkomstöverföringarna och avgiftshöjningarna eftersom de drabbar de mest utsatta.

Indexfrysningarna, indexsänkningarna, de sänkta läkemedelsersättningarna, de höjda klientavgifterna och gallringarna i serviceutbudet slår hårdast mot de som får flera sociala förmåner och tjänster samtidigt. Regeringen har inte gjort någon samlad utvärdering av konsekvenserna för människors försörjning och möjligheter att få insatser från samhället. Slutresultatet kan vara orimligt. I synnerhet människor med små pensioner måste bära en orimligt stor del av bördan för att få de offentliga finanserna i balans. De måste avlastas och det betyder att de måste få bättre försörjningsmöjligheter. Utöver fullständiga indexhöjningar kan det vara exempelvis mindre rigorös samordning av folkpension och arbetspension för att personer med liten arbetspension får högre folkpension. Samtidigt kan garantipensionen höjas, vilket är en åtgärd som pensionärerna med de allra minsta inkomsterna har nytta av.

Reformen av social- och hälsovården måste genomföras med hänsyn till att skillnaderna i hälsa och välfärd måste minska, att alla ska få service på lika villkor och att tjänster i första hand ska produceras av den offentliga sektorn kompletterad av den privata och den tredje sektorn. Integrationen av tjänster måste genomföras med målet att kostnaderna kan dämpas utan att likabehandlingen av medborgarna sätts på spel. Vi socialdemokrater godtar inte att offentliga välfärdstjänster tvångsbolagiseras.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 1 /sd**

Lättnader för gäldenärer

Många finländare drabbas av utsökning efter utsökning, och många av dem har brottats med skuldproblem ända sedan den ekonomiska krisen på 1990-talet. Utsökningar som pågår länge lamslår hela familjen, hotar att öka familjens utsatthet och ökar kommunernas utgifter för grundläggande utkomststöd och behovsprövade bidrag. Personer med utsökningsproblem måste ges bättre möjligheter att försörja sig och att få jobb. Det låter sig göras exempelvis genom att utsökningsbalken ändras. Den måste innehålla bestämmelser om faktiska möjligheter att klara sig ur skulderna, smidigare rättsprocesser, högre skyddade belopp, precisering av rätttetaket för snabb-lån, utbyggnad av skuldrådgivningen och bättre möjligheter att få sociala krediter.

Bättre åtgärder mot aggressiv skatteplanering och skattefusk

Årligen går Finland miste om hundratals miljoner euro när multinationella företag bedriver aggressiv skatteplanering. Också skattefusk i samband med internationell investeringsverksamhet gör att Finland går miste om flera hundra miljoner euro i skatteinkomster.

Fenomenet har dessutom en del större konsekvenser för vårt samhälle. Den aggressiva skatteplaneringen har resulterat i en skattekonkurrens och de genomsnittliga företagsskattesatserna i OECD-länderna har därför halverats jämfört med läget i början av 1980-talet. I dag ligger skattesatserna kring 25 procent. Det har haft både direkta och indirekta effekter för inkomstfördelningen och välfärden. På ett praktiskt plan betyder detta att andra skattskyldiga måste ta ett större ansvar för att betala skatter och att samhällsservicen måste skäras ner.

De krympande företagsskatterna lämnar också avtryck i avkastningen av inkomstskatterna eftersom många sett möjligheter att minska sina inkomstskatter via företagsskatter.

Skattefusket via aggressiv skatteplanering och internationell investeringsverksamhet skadar vår ekonomi på många sätt. Europeiska kommissionen har bedömt att multinationella företag till följd av skatteplanering betalar i snitt 30 procent mindre i skatt än företag som arbetar nationellt. Investeringarna används ineffektivt, genererar onödiga risker och medför transaktionskostnader. Dessutom ställer aggressiv skatteplanering och skattefusk hinder i vägen för skattestruktur som är optimalt utformad i ekonomiskt hänseende och med rättvisehänsyn.

Trenden har emellertid vänt när OECD och EU på senare år tagit tag i den aggressiva skatteplaneringen och skattefusket. Direktivet mot skatteundandragande antogs i fjol och det försvårar i hög grad aggressiv skatteplanering förutsatt att det genomförs ambitiöst. I år börjar skattemyndigheterna i drygt hundra länder utbyta kontouppgifter och det gör det svårare att gömma pengar i skatteparadis. Det finns exempel på en del lyckade insatser på nationell nivå. Exempelvis den begränsade avdragsrätten för räntor har gjort det svårare att skatteplanera.

Det ligger i Finlands intresse att arbeta i den här riktningen. I vår nordiska modell investerar samhället i service som är till nytta för företag och deras anställda, bland annat utbildning och hälsa. För att kunna finansiera modellen måste samhället få sin del av avkastningen av investeringarna i form av skatteinkomster. Därför måste både företag och kapital beskattas effektivare. Samtidigt

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

är det en förutsättning för rättvisare beskattning. Bland annat IMF uppger att rättvisa transfereeringar backar upp ekonomisk tillväxt.

Finlands intressen och rättvisare beskattning kan värnas om vi tar ett hårdare grepp om aggressiv skatteplanering och internationell skattekriminalitet. Det kan vi göra dels på nationell nivå, dels via aktivt internationellt samarbete. Å ena sidan måste vi försöka få bukt med de multinationella företagens aggressiva skatteplanering, å andra sidan gäller det att också komma åt privatpersoners skattefiffel via internationella investeringar.

Direktivet mot skatteundandragande måste genomföras senast nästa år och det innehåller en minimistandard för lagstiftning mot aggressiv skatteplanering. Direktivet förpliktar Finland att ändra sin lagstiftning när bland annat den begränsade avdragsrätten för räntor måste tillämpas på koncernexterna lån.

Åtgärder för att få bukt med aggressiv skatteplanering i multinationella företag och skadlig skattekonkurrens

1. Direktivet mot skatteundandragande måste genomföras effektivt för att det ska åtgärda de mekanismer för skatteundandragande över hela linjen som är dåligt motiverade i företagsekonomiskt hänseende om man ser till skattepåföljderna.
2. Det måste införas restriktioner för möjligheterna att utnyttja fördelar i skatteavtal och undvika källskatt.
3. Möjligheten till rättelse av internprissättning måste preciseras.
4. Den begränsade avdragsrätten för räntor måste bli effektivare.
5. Det krävs effektiva åtgärder mot lösningar med holdingföretag som skapar falska avdragsgilla räntor.
6. När direktivet mot skatteundandragande genomförs, måste bristerna i bassamfundslagen undanröjas.
7. Det måste säkerställas att finländska koncerner åtminstone i ett land beskattas skäligt för sina inkomster.
8. Det behövs åtgärder för att organisationer som är registrerade i utlandet är allmänt skattskyldiga i Finland om de i verkligheten leds från Finland.
9. Källskatt måste tas ut för skattebetalda till utlandet och för andra avdragsgilla betalningar om de i verkligheten beskattas lågt i den stat där förmånstagaren är bosatt.
10. Finland måste åta sig att lämna en heltäckande skatterapport i EU och arbeta för att staterna ska lämna skatterapporter.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

11. Finland måste aktivt delta i den fortsatta utvecklingen av en gemensam bolagsskattebas (CCTB) och en gemensam konsoliderad bolagsskattebas (CCCTB). Det gäller att ha en kritisk inställning till alla nya avdrag som krymper skatteunderlaget.

12. Finland bör ställa sig bakom EU:s gemensamma minimiskattesats för bolag. Det är ett effektivt sätt att förhindra skattekonkurrens och ger medlemsstaterna möjligheter att förbättra sina skattesystem med hänsyn till ekonomisk effektivitet och rättvisa.

13. Finland måste internationellt arbeta för att identifiera skadliga skatteincitament och andra typer av skattekonkurrens.

14. Finland bör förhandla sig fram till så kallade LOB-regler (limitation of benefits rule) i sina skatteavtal för att bland annat förhindra mygel med skatteavtal.

Åtgärder mot internationell skatteplanering och skattefusk bland privatpersoner

15. Finland måste förhindra att människor kommer undan skatt på reavinst och arv genom att flytta bort från Finland. Det måste också beaktas i förhandlingarna om skatteavtal. Bland annat Norge och Danmark tar ut en skatt av utflyttare. Det vore rimligt att Finland får beskatta värdestegringar så länge den skattskyldige är bosatt i Finland. Den aspekten har beaktas i bland annat beskattningen av pensioner som betalas ut till utlandet.

16. Luckorna i det automatiska informationsutbyte som inleds i år måste täppas till.

17. Börsbolag måste förpliktas att identifiera alla delägare och att underrätta skattemyndigheterna om utbetalningar till dem. Vidare måste uppgifter om delägare vara offentlig information.

Förslag

Vi föreslår att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen.

Reservationens förslag till ställningstagande:

1. Riksdagen förutsätter att regeringen justerar huvudprinciperna i planen för de offentliga finanserna för att de i högre grad ska stödja tillväxt och sysselsättning.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför sysselsättningsförbättrande omstruktureringar med rättvisa åtgärder som minskar ojämlikheten och osäkerheten i samhället.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart bereder en reform av familjeledigheterna.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer läropliktsåldern.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen korrigerar sitt vägval och får de offentliga finanserna i balans på ett socialt rättvist sätt, både genom att öka inkomsterna och genom att minska utgifterna.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer konsekvenserna av sina ekonomisk-politiska vägval för olika befolkningsgrupper och för inkomstfördelningen både på kort och lång sikt.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att finns anslag för en aktiv arbetskraftspolitik och för ett effektivt genomförande av ungdomsgarantin.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen genast börjar bereda en reform med en aktiv arbetskraftspolitik, där kommunerna får större ansvar för sysselsättningen och samtidigt tillförsäkras nödvändiga resurser. Det måste finnas tillräckligt stora sysselsättningsanslag i hela landet.*
- 9. Riksdagen förutsätter att det införs en så kallad sysselsättningscheck enligt Rinnemodellen.*
- 10. Riksdagen förutsätter att regeringen snabbt startar ett program för att minska långtidsarbetslösheten.*
- 11. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att reparera mögelskadade skolor, bibliotek och daghem.*
- 12. Riksdagen förutsätter att regeringen genast förbereder en avsevärt effektiviserad bostads- och infrastrukturpolitik för att öka produktionen av bostäder till rimligt pris och för att starta betydande trafikprojekt, framför allt på tillväxtorter.*
- 13. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de mest orättvisa och oskäligen nedskärningarna i inkomstöverföringarna och höjningarna av avgifterna eftersom de redan nu drabbar de mest utsatta.*
- 14. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de förödande nedskärningarna av anslagen till utbildning och forskning och omedelbart gör något för att de sjunkande satsningarna på forskning och produktutveckling ska vända uppåt. Plattformen för kompetens och innovationer måste stärkas i vårt land.*
- 15. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att ge hela befolkningen ett utbildnings- och kompetenslyft.*
- 16. Riksdagen förutsätter att alla regioner i Finland får adekvat tillgång till utbildning i tillräckligt stor omfattning.*
- 17. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför reformen av social- och hälsovården med hänsyn till att skillnaderna i hälsa och välfärd måste minska, att alla ska få service på*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 1 /sd

lika villkor och att tjänster i första hand ska produceras av den offentliga sektorn kompletterad av den privata och den tredje sektorn. Integrationen av tjänster måste genomföras med målet att kostnaderna kan dämpas utan att likabehandlingen av medborgarna sätts på spel.

18. *Riksdagen förutsätter att regeringen inrättar spetsprojekt som fokuserar på cirkulär ekonomi och delningsekonomi och på en bättre utvecklad tjänstesektor.*

19. *Riksdagen förutsätter att regeringen intar en aktivare roll för att utveckla politiken för Arktis.*

20. *Riksdagen förutsätter att regeringen genast börjar förbereda skattereformer som minskar skattesmitning och aggressiv skatteplanering. Det mest akuta i den nationella lagstiftningen är att inskränka kriterierna för ränteavdragsrätten för koncerner. På EU-nivå måste direktivet mot skatteundandragande skärpas och åtgärder läggas fram för att förhindra skadlig skattekonkurrens mellan medlemsstaterna. Inte minst utvecklingsländerna blir lidande av globalt skatteundandragande. Därför måste Finland arbeta för global skattekontroll, utbyte av skattedata och större offentlighet för uppgifter om företagens resultat och skatter i olika länder. Dessutom behövs det större resurser för att få stopp på den svarsta sektorn.*

21. *Riksdagen förutsätter att regeringen preciserar sin lägesbedömning av de strukturella reformerna och lämnar en samlad utredning över de omstruktureringar som regeringen hittills startat.*

Helsingfors 20.6.2017

Krista Kiuru sd
Maria Tolppanen sd
Riitta Myller sd
Timo Harakka sd

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 2 /gröna

RESERVATION 2 /gröna

Motivering

Ekonomiska utsikter och måluppfyllelse

I betänkandet lyfter utskottet bra fram de faktorer som i fortsättningen kommer att sätta käppar i hjulen för tillväxten som tagit fart på senare tid. Faktorer som utskottet nämner är att den strukturella arbetslösheten är hög och att befolkningen i arbetsför ålder minskar. Planen för de offentliga finanserna erbjuder ingen större hjälp för att få bukt med restriktionerna, exempelvis prövning av tillgången till arbetskraft. Följaktligen kommer regeringen inte att nå sina egna mål.

Långsam ekonomisk tillväxt är det nya normala. Finland kom ifatt den globala tillväxten först på sluttampen och en konjunkturedgång verkar vänta bakom hörnet. Om reformer ska införas ska det alltså göras nu. – Annars har vi bara neddragningar framför oss.

I betänkandet säger utskottet helt riktigt att kostnadsbesparingarna i vård- och landskapsreformen är förknippade med stora risker. Detsamma kan man säga om hela reformen.

Nedskärningarna i utbildningen

Planen för de offentliga finanserna 2018–2021 fortsätter på regeringens tidigare ekonomiska linje. Det avsätts mer pengar för utbildning och forskning, men tilläggsanslagen är små i jämförelse med de ursprungliga nedskärningarna. Som utskottet självt framhåller aningen modest: det nuvarande konjunkturläget hade tillåtit lite djärvare reformer.

Ett exempel på detta är att regeringen avsätter 15 miljoner euro för reformen av yrkesutbildningen trots att Kommunförbundet räknar med att det hade behövts 84 miljoner euro och trots att regeringen själv nyligen har kapat 190 miljoner euro av anslagen till yrkesutbildningen. Med 15 miljoner euro får man inte tillbaka de utbildningsplatser som gått förlorade, de lärare som sagts upp eller den närundervisning som dragits in.

Rekapitaliseringen av universiteten och forskningsinstituterna rör sig kring stora belopp, men i själva verket går mindre än 10 miljoner euro om året till forskning och utbildning.

Det faktum att tilläggsanslagen är så små i förhållande till nedskärningarna visar att regeringen inte ännu heller ser kompetens som en investering i framtiden och produktiviteten.

Sysselsättningsåtgärder och marginaleffekter

Den viktigaste sysselsättningsåtgärden i planen är att regeringen vill införa en så kallad aktiveringsmodell. Särdeles stora är således inte reformerna för att förbättra sysselsättningen.

Många strukturella reformer som ett försök med en aktivitetsbaserad inkomst och en genomgripande reform av den sociala tryggheten kommer i gång först nu. Bostadsbidraget ses över på ett

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 2 /gröna**

sätt som gör att en del människor blir mer beroende av utkomststöd, och bara förvärrar problemet med marginaleffekter.

Uteblivna reformer

I planen låter regeringen bli att ta tag i två stora strukturella frågor, nämligen familjeledigheter och företagsstöd. I båda fallen finns det hur mycket som helst att reformera om det bara fanns lite mer politiskt mod. Reformen av apotekssystemet kom aldrig i mål.

Vårt system med företagsstöd kräver en snabb och omfattande översyn. I tider av hög arbetslöshet och låg ekonomisk tillväxt måste man vara extra noga med vad statens medel används till. Vi betalar ut en rad direkta stöd till företagen och har skatteutgifter för dem till ett ungefärligt värde av 8 miljarder euro. Den samlade bilden är alltså mycket betydande.

Av en tjänstemannautredning om företagsstöden och deras verkningar som statsrådet låtit utföra framgår det att bara 11 procent av totalbeloppet av de nuvarande stöden främjar företagsförnyelse, det vill säga medverkar att skapa hållbara, nya arbetstillfällen inom framtidsbranscher i stället för att hålla stagnerande branscher vid liv genom konstgjord andning. Många av våra stöd gagnar bara de enskilda företag som får dem och genererar ingen bredare nytta för samhället. Även Statens ekonomiska forskningscentral har tagit upp frågan om i synnerhet de stora och ineffektiva skatteutgifterna för energibranschen.

Fokus i stödsystemet måste flyttas till forskning och produktutveckling. Studier visar att FoU-stöd är det effektivaste sättet att skapa ny tillväxt. Stöden bör riktas till tillväxtorienterade små och medelstora företag, inte till stora, gamla aktörer som klarar sig utan stöd. Stöd utan krav på motprestationer passiverar, och därför bör man i stället erbjuda lån på mjuka villkor eller statsborgen. Varje form av stöd bör åtföljas av tydliga mål; också måluppfyllelsen måste följs upp.

Målet för statliga stöd bör vara att skapa framgångsförutsättningar för innovativ och tillväxtinriktad affärsverksamhet. Arbetet för att se över vårt system med företagsstöd måste komma igång omedelbart.

Utanförskap

I planen satsar regeringen lite grann på att förebygga marginalisering av barn och unga. Bland annat kvalitetspengen återinförs i grundskolan, men de stora nedskärningarna i den småbarnspedagogiska verksamheten kvarstår. Det finns ingen subjektiv rätt till barnomsorg på heltid och antalet anställda har minskat i relation till antalet barn.

Vid budgetmanglingen i augusti har regeringen chansen att avsätta de extra anslag för utbildning och kompetens som behövs så väl och att göra större satsningar på att förebygga utanförskap och stärka klimatpolitiken. Samtidigt måste regeringen ta mod till sig och starta en strukturell reform i kombination med en översyn av familjeledigheterna och företagsstöden.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 2 /gröna

Förslag

Jag föreslår att riksdagen antar följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande:

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer sina ekonomisk-politiska linjer med hänsyn till sysselsättningen, jämlikheten, inkomstfördelningen och rättvisan och med avseende på olika befolkningsgrupper.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över och gallrar i företagsstöden och skatteutgifterna för att bidragen ska kunna användas så effektivt som möjligt till att stödja samhällsförnyelse och motverka klimatförändringen.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen upprättar en plan för att stegvis ta tillbaka nedskärningarna i småbarnspedagogisk verksamhet, utbildning och vetenskap.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen gradvis återtar nedskärningarna i anslagen till utvecklingssamarbete och utarbetar en plan för att stegvis höja anslagen till 0,7 procent av BNI som är FN:s rekommendation.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen ändrar lagstiftningspaketet om en reform av social- och hälsovården för att de ursprungliga målen med reformen ska kunna fullföljas, det vill säga mindre skillnader i hälsa, sammanhängande vårdprocesser och lägre kostnadsökning.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen ökar anslagen till förvärv av naturskyddsområden i syfte att stoppa förlusten av biologisk mångfald.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder för att göra familjelidigheterna mer flexibla för att de i högre grad ska stödja välbefinnande, sysselsättning och jämställdhet i familjerna.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen skärper sina mål för klimatutsläppen och väger in dem fullt ut i eventuella ändringar i kolsänkorna i skogarna och förankrar ändringar i vetenskaplig information.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över bostadsbidraget på ett sätt som minskar margineffekterna men inte ökar fattigdomen.*

Helsingfors 20.6.2017

Touko Aalto gröna

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

RESERVATION 3 /vänst

Motivering

Finlands ekonomi visar för närvarande tecken på en uppgång efter den långvariga recessionen. Prognoserna har skrivits upp under vårens lopp och nu ser bnp ut att kunna växa med mer än 2 procent i år. Den här takten överskrider till exempel finansministeriets analyser av Finlands "tillväxtpotential". Produktionen kommer antagligen de närmaste åren att nå upp till samma nivå som före finanskrisen, 2008. Å andra sidan väntas tillväxten avmattas redan nästa år, om inte finans- och samhällspolitiken dirigeras om så att produktiviteten höjs och sysselsättningen förbättras.

Det är positivt att ekonomin inte längre uteslutande stöder sig på byggsektorn och konsumtions- efterfrågan som bygger på privat skuldsättning, även om de fortfarande spelar en central roll. Också produktionsinvesteringarna pekar uppåt, vilket är ytterst välkommet. Exporten har återhämtat sig något, men de närmaste åren kommer dess effekter på sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten troligtvis att bli ganska anspråkslösa jämfört med investeringarna och konsumtionsefterfrågan. Den stimulerande penningpolitik som Europeiska centralbanken länge bedrivit är en viktig bakgrundsfaktor till det ekonomiska uppsvinget.

Hushållens sparkvot kommer att förbli negativ de närmaste åren och skuldsättningen kommer att fortsätta, vilket är viktigt för den ekonomiska tillväxten men inte riskfritt ur samhällsekonomisk synvinkel. De låga räntorna och den starka framtidstron utgör incitament att ta lån. Skuldsättningen påverkas också av att ändringarna i socialskyddsavgifterna och lönesänkningarna i offentliga sektorn i enlighet med det så kallade konkurrenskraftsavtalet kringsskär köpkraften. Konkurrenskraftsavtalet ändrar inkomstfördelningen dels så att arbetstagarna i privata sektorn får bättre villkor jämfört med arbetstagarna i offentliga sektorn, dels så att arbetstagarnas ställning i relation till företag och ägare försämrats. Avtalet innebär i praktiken en massiv inkomstöverföring från löntagarna och den offentliga sektorn till företagen.

De skattelättnader som ska "kompensera" avtalets effekter sätts in både orättvist och i ekonomiskt avseende ineffektivt. De största lättnaderna berör höginkomsttagare, fastän det med tanke på att stimulera efterfrågan och förbättra sysselsättningen hade varit effektivare att göra tvärtom. Sammantaget gör konkurrenskraftsavtalet med tillhörande avgiftsändringar och skattelättnader ett enormt avbräck på mer än en miljard euro i de offentliga finanserna.

Över lag är den finanspolitiska inriktningen marginellt stimulerande i år. Enligt planen för de offentliga finanserna ska den dock senast 2019 bli åtstramande. De senaste årens strama ekonomiska politik har fördjupat och förlängt recessionen, förvärrat sysselsättningskrisen och ökat ojämlikheten. Vänsterförbundet har konsekvent krävt ett mer expansivt linjeval, som också många av de ledande ekonomiska experterna i världen har talat för. I synnerhet när recessionen var som värst hade det varit viktigt med kontracykliska åtgärder, men några sådana vidtogs inte. Under den här regeringsperioden har den offentliga konsumtionen minskats kraftigt och så kallade automatiska stabilisatorer som utkomstskyddet för arbetslösa och grundtryggheten har försämrats.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

Det finns inga skäl att strama åt finanspolitiken i förtid nu när det värsta är över. Tyngdpunkten bör inte ligga på skattelättnader utan på utgiftssidan och åtgärderna för att minska ojämlikheten. De förmåner som orättvist skurits ner bör höjas, vilket skulle inverka positivt både på välfärden och på den totala efterfrågan. Dessutom finns det fortfarande behov av offentliga investeringar även om de länge legat nere nu. Investeringarna bör göras där de bidrar till en hållbar strukturomvandling mot ett koldioxidneutralt produktionssystem med högt mervärde.

En spiral där skattelättnader och utgiftsnedskärningar stärker varandra är regeringen Sipiläs sätt att köra ner offentliga sektorn. För regeringen verkar de offentliga tjänsterna vara enbart utgiftsposter, administrativ börda och marknadshinder som bör avskaffas. I stället för en nordisk välfärdsstat uppfattar de ett bra samhälle som en konkurrensstat där storföretag säljer "tjänster" till den konsumerande allmänheten via marknaden. Exempelvis den så kallade valfriheten i vårdformen kretsar kring den här visionen.

Regeringen är blind för offentliga sektorns ytterst viktiga roll som producent av välfärd och för dess ekonomiska betydelse i ett vidare perspektiv. Trots massiv dokumentation i form av vetenskaplig litteratur vägrar regeringen inse att offentliga sektorn stöder, möjliggör och genererar aktivitet också i privata och tredje sektorn. Inom många branscher finns det ingen naturlig marknad, alternativt är marknaden inte den bästa utgångspunkten för organiseringen av verksamheterna. Då behövs en fungerande, högkvalitativ och förnuftigt organiserad offentlig sektor.

Vi har presenterat egna alternativ till plan för de offentliga finanserna och ny finanspolitisk inriktning flera gånger under den här regeringsperioden. Här hänvisar vi framför allt till vår skuggbudget för 2017 och till våra reservationer till betänkande FiUB 10/2016 rd och FiUB 36/2016 rd. Synpunkterna och åtgärdsrekommendationerna i dem är fortfarande aktuella och den här reservationen kompletterar dem.

Få ordning på kunskapsbasen i landet

Kunnande, produktivitet och innovationer utgör Finlands främsta styrkor i den globala ekonomiska konkurrensen. De väldiga nedskärningarna i vår kunskapsbas kommer därför att bli förödande. Satsningar på utbildning, forskning och produktutveckling bör ses som investeringar i framtiden. Finansieringen utökades något vid regeringens halvtidsöverläggning, men det handlar om förhållandevis små summor.

Rent konkret går det ut på att betala lite tillbaka för de ändamål som först har frångåtits mycket finansiella resurser. I planen för de offentliga finanserna och vid budgetmanglingen meddelades det att ungefär 200 miljoner euro i budgetfinansiering och 140 miljoner euro i tillskjutet kapital kommer att satsas på utbildning och forskning. Men regeringen hade redan tidigare beslutat om nedskärningar med ungefär en miljard euro.

Basfinansieringen av högskolor bör höjas minst till den nivå som den låg på före de nedskärningar som gjordes av regeringen Sipilä. Kapitalisering kompenserar inte brister i basfinansieringen. Dessutom görs kapitaliseringen i alltför liten skala. För att kompensera de nedskärningar som i enlighet med konkurrenskraftsavtalet gjordes i universitetens finansiering skulle det ha behövts kapitalisering med ungefär 800 miljoner euro, uppger Professorsförbundet.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

Ojämligheten i den grundläggande utbildningen ökar och inlärningsresultaten blir sämre. Regeringen har beslutat att satsa 15 miljoner euro 2018 och 2019 på att stärka jämlikheten inom den grundläggande utbildningen. Summan är dubbel jämfört med de första åren under regeringsperioden. Stödet går till skolor i områden som utgör den största utmaningen och exempelvis till specialundervisning och mindre undervisningsgrupper. Det är ett steg i rätt riktning men det är inte tillräckligt. Så sent som 2015 satsades ungefär 70 miljoner euro på att minska gruppstorlekarna, höja kvaliteten på den grundläggande utbildningen, främja jämlikheten i utbildningen och förbättra specialundervisningen.

De små budgetändringarna i fråga om yrkesutbildning är marginella i proportion till nedskärningen med 190 miljoner euro. Till följd av nedskärningarna har nu fler än 700 personer sagts upp och beslut har fattats om att minska personalen med fler än 3 000 personer. Nedskärningarna i undervisningen försämrar kvaliteten på utbildningen och gör den mindre attraktiv. Samtidigt riskeras möjligheterna att genomföra reformen på ett högkvalitativt sätt. Planen för de offentliga finanserna väger inte in kostnaderna för de permanenta nya uppgifter och skyldigheter som utbildningsanordnarna får på grund av reformen. Enbart den utvidgade rätten till måltider kan komma att kosta dem mer än 20 miljoner euro per år.

Antagandet är att kostnaderna för de nya uppgifterna ska täckas med besparingar som reformen genererar. Men besparingarna är osäkra och visar sig i vilket fall som helst först efter flera år. De nya skyldigheterna är däremot konkreta och leder till merkostnader genast när de införs.

Planen för de offentliga finanserna underlättar heller inte för yrkeshögskolorna utan regeringen fortsätter med sina nedskärningar. Antalet lärare har redan skurits ner med fler än tusen och gallringar har gjorts i undervisningen med hård hand. I sitt ekonomiska trångmål intensifierar yrkeshögskolorna samarbetet med universiteten eller rentav uppgår i dem, och då finns risken att den särskilda nyttan med den yrkesinriktade högskoleutbildningen går förlorad. Det går inte att ytterligare skära i eller spara in på förutsättningarna för yrkeshögskolornas grundläggande uppgifter.

Det enda genuint positiva utbildningspolitiska beslutet i ramförhandlingarna var att sänka avgifterna för småbarnspedagogiken. Vänsterförbundet anser att vi i Finland gradvis bör gå in för helt avgiftsfri småbarnspedagogik. Alla bör tillförsäkras subjektiv rätt till barnomsorg.

Till följd av regeringens politik har kvaliteten på, tillgången till och jämlikheten i utbildningen redan försämrats på ett oroväckande sätt. Vänsterförbundet godtar inte nedskärningarna i utbildningssystemet. Vi har konsekvent protesterat mot dem i riksdagen och kommer att fortsätta med det.

Satsa på innovationer och forskning som främjar hållbar stuktuumvandling

Regeringen har äntligen fått upp ögonen för kritiken mot nedskärningarna av forskning, utveckling och innovationsverksamhet. Åtgärderna för att korrigera skadorna är trots det anspråkslösa. Också efter besluten från halvtidsöverläggningen är exempelvis Tekes finansiering ungefär 100 miljoner euro mindre än den var 2015. Finansieringen har sjunkit med 200 miljoner euro sedan 2011. Dessutom har Finlands Akademis och Tekes nya finansiering formen av rekapitalisering, vilket begränsar möjligheterna att använda medlen. Även VTT:s finansiering har skurits ned,

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

både direkt i statsbidraget och indirekt genom minskade bevilningsfullmakter för Tekes. De senaste åren har en fjärdedel av VTT:s statsbidrag försvunnit. Mer än en tredjedel av de finländska innovationerna inrymmer dock kompetens från VTT, av innovationerna inom teknik nästan hälften.

Där den andel av FUI-finansieringen som riktas till att främja industriell produktion och teknik har sjunkit i jämn takt i Finland har våra viktigaste jämförelseländer samtidigt ökat finansieringen för tillämpad forskning som gagnar näringslivet. Den offentliga forsknings-, utvecklings- och innovationsfinansieringens andel måste höjas så att den åter är på toppnivå i världen, omkring 1 procent av bruttonationalprodukten. Tillsammans bör den privata och den offentliga FUI-finansieringens andel röra sig kring 3 procent.

Stöd och skatter för en hållbar strukturomvandling

Samtidigt som effektiva och nyskapande forsknings- och innovationssatsningar har skurits ner har miljöskadliga och totalekonomiskt sett ineffektiva företagsstöd utökats under regeringsperioden. Enbart energistöden till industrin uppgår till hundratals miljoner euro årligen. Det var meningen att regeringen också skulle granska helheten av företagsstöd i samband med sin halvtidsanalys, men den frågan sköts upp på framtiden. Regeringen har inte gått med på att diskutera utvecklingen av stödformerna för jordbruket i någon större utsträckning.

Vänsterförbundet vill se över systemet med företagsstöd på så sätt att miljömässigt skadliga och ekonomiskt ineffektiva stöd avvecklas och i stället införs stöd som blir incitament för nyskapande och styr ekonomin mot en koldioxidnsål framtid. I det sammanhanget måste också en omfattande ekologisk skattereform genomföras.

Med tanke på en hållbar energi- och klimatpolitik är planen för de offentliga finanserna även i övrigt särskilt svag. Regeringen sätter in 25 miljoner euro per år på genomförandet av sin energi- och klimatstrategi. Det är en klen tröst när man minns de miljöskadliga miljonstöden, de drastiska försämringarna av miljölagstiftningen och den ohållbara skogsbrukspolitiken. De inkomster från utsläppshandeln som tidigare gick till klimatfinansiering i utvecklingsländer ska härefter stödja energiförbrukningen inom den energiintensiva industrin, alltså just den verksamhet som utsläppshandeln var avsedd att minska.

Den finanspolitiska konsekvensanalysen måste bli bredare

Finanspolitiken är ett verktyg för att nå viktiga samhällsliga mål. Därför är det avigt att analysen av de offentliga finanserna och finanspolitiken i den samhällsliga beslutsprocessen i hög grad bygger på hur bnp och statsskulden utvecklas.

Konsekvensbedömningen i planen för de offentliga finanserna och i den årliga budgeten bör således bli mer omfattande och mäta konsekvenserna av de föreslagna åtgärderna till exempel på jämställdheten, miljöavtrycket och inkomstfördelningen. Det finns en rad långt utvecklade mät-kriterier som beskriver välfärden i samhället i större omfattning än bnp. Förra regeringsperioden fördes en diskussion om att börja tillämpa de här mät-kriterierna, men sedan valet 2015 har det varit tyst om saken.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

Vänsterförbundet anser att regeringen framöver bör utveckla den ekonomiska planeringen på så sätt att åtminstone en bredare uppsättning mätkriterier alltid ingår i budgetarbetet.

Få ordning på sysselsättningspolitiken och tillhörande tjänster

Även om arbetslösheten har minskat kommer regeringen inte att nå sitt sysselsättningsmål. Sysselsättningen bland personer under 35 år har fortsatt minskat och långtidsarbetslösheten ser ut att förbli mycket hög trots att ökningen verkar ha avstannat.

En stor del av de nya arbetstillfällena har varit deltidsanställningar och följderna har blivit att i synnerhet allt fler kvinnor mot sin vilja är undersysselsatta. Det bådär inte gott för de offentliga finansernas framtid att lönerna bland personer under 40 år enligt statistiken verkar ha stabiliserat sig på en låg nivå. Dessutom hotar en ökande andel av befolkningen – framför allt unga – att stanna utanför arbetsmarknaden och utbildningssystemet helt och hållet. Det krävs resoluta tag för att vända den här utvecklingen.

Dessutom är det problematiskt att planeringen av de offentliga finanserna har blivit så fokuserad på sysselsättningsmålet att man nu ensidigt granskar utförda arbetstimmar varvid andra drag som utmärker en sund och framstående arbetsmarknad blir försummade. Planen innehåller endast ett fåtal satsningar på att förbättra arbetets produktivitet. Helt och hållet försummas många fenomen som skulle kräva snabba reaktioner, exempelvis att polariseringen inom arbetsmarknaden och samverkande konsumtion ökar.

Regeringen bygger sin arbetskraftspolitik på antagandet att ett ökat utbud på arbete förbättrar sysselsättningen. Utöver lösningarna på de faktiska matchningsproblemen (behovet av arbetskraft finns på andra ställen eller i annan bransch än de arbetslösa) strävar regeringen efter att sänka tröskeln för att ta emot jobb genom att öka de arbetslösas skyldigheter och försvåra deras försörjning. Exempel på detta är den så kallade aktiveringsmodellen, oavlönade arbetsförsök, nedskärningar av arbetslöshetsersättningarna och bostadsbidraget, skärpta villkor för altherningsledighet, förlängd provotid och försvagat skydd för yrkesskicklighet.

Det är oroväckande. Det går inte att påvisa att det i dagens massarbetslöshet skulle finnas ett sådant element av "arbetsskygghet" som skulle hindra att arbetet finner sin utförare med adekvata anställningsvillkor. Vidare kan exempelvis trenden att ersätta lönesubvention med andra aktiveringsåtgärder än lönebaserade inte motiveras med lönesubventionens svaga sysselsättningseffekt — även om effekterna är tvivelaktiga är de ändå bättre än exempelvis i fråga om arbetsverksamhet i rehabiliterande syfte.

Dessa åtgärder med sikte på att försvaga de arbetslösas ställning och öka kontrollen kan inte heller reservationslöst anses ligga i arbetsgivarsidans intresse. Den föregående reformen, där man kraftigt ökade mängden arbets hänvisningar för arbetslösa, ledde till en nedgång i fråga om den offentliga arbetsförmedlingens marknadsandel, eftersom arbetsgivarna inte värdesatte arbetsansökningar baserade på massutskick.

Det är uppenbart att den yttersta orsaken till de allt svårare villkoren för arbetslösa är en ambition att sänka tröskeln för "skäliga arbetsvillkor" över hela linjen. När det blir tillräckligt eländigt att

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

vara arbetslös är nästan vilken uppgift som helst ett mindre dåligt alternativ. Mot den bakgrunden framstår också spretigheten i regeringens åtgärder i en mer begriplig dager; ett exempel är de ständiga justeringarna av karensdagar och sysselsättningsplaner. När de arbetsrelaterade normerna medvetet urholkas i syfte att höja sysselsättningen handlar det om en väsentlig förskjutning inom den finländska sysselsättningspolitiken.

I planen för de offentliga finanserna ökas sysselsättningsanslagen med 25 miljoner euro per år för att finansiera aktiveringsmodellen 2018—2021. Ökningen i omkostnaderna för arbetskraftstjänsterna är i sig välkommen och värd att stödja, men skyldigheterna för arbets- och näringsbyråerna skulle kräva en betydligt större ökning. NTM-centralernas och arbets- och näringsbyråernas personalstyrka är i budgeten för 2017 ungefär 2 300 personer mindre än 2010. Arbets- och näringsbyråernas resurser är betydligt mindre i Finland än i jämförelseländerna. En absurd följd av personalneddragningarna och olika omorganiseringar har varit att alla, i och för sig otillräckliga, anslag till exempel i fjol inte kunde användas på avsett sätt.

Vänsterförbundet anser att principen måste vara att alla arbetslösa arbetssökande ska få den personliga rådgivning de behöver på arbets- och näringsbyrån. Resurserna måste dimensioneras så att det här målet nås.

Anslagen för lönesubvention bör höjas och begränsningarna av lönesubvention i fråga om föreningar och stiftelser bör slopas. Organisationerna anställer ofta med hjälp av subventionen sådana personer som har särskilt svårt att hitta jobb. På grund av begränsningen till 3 000 årsverken i årets budget tog föreningarnas lönesubventioner ställvis slut redan i början av året. Lönesubventionerna bör också utvecklas enligt Myllykoskis modell som vi lagt fram. Då får arbetsgivaren lönesubventionen automatiskt alltid när den anställer en arbetslös som uppfyller villkoren.

Djungeln av regler för arbetslöshetsersättningar leder alltför ofta till att arbetslösa arbetssökande går miste om sin rätt till utkomstskydd för arbetslösa på grund av egen aktivitet. Vänsterförbundet anser följaktligen att avregleringen bör få sin början i paragrafdjungeln kring utkomstskyddet för arbetslösa. Oskäligen och oändamålsenligen sanktioner och tillsynsåtgärder bör gallras ut.

Vi måste införa ett system med förhandsbesked där de arbetslösa kan få bindande förhandsbesked om hur till exempel partiellt arbete inverkar på deras arbetslöshetsdagpenning och andra förmåner. Systemet skulle förbättra rättssäkerheten för de arbetssökande som har möjlighet till kortvariga ströjobb.

Det bör bli lättare för arbetslösa att studera frivilligt med hjälp av utkomstskydd för arbetslösa och behovsprövningen av arbetslöshetsförmånerna för dem som studerar frivilligt bör slopas. Det ska också vara tillåtet för arbetslösa arbetssökande att studera på deltid om de står till förfogande på arbetsmarknaden.

Det skyddade beloppet för utkomstskydd för arbetslösa och bostadsbidrag bör höjas till 500 euro, som ska gälla löneinkomster och alla andra inkomstformer. Det nuvarande skyddade beloppet, 300 euro, har helt tydligt genererat effekter i och med att arbetet har ökat, och en höjning av gränsen skulle antagligen få en liknande effekt. Nettokostnaderna för staten uppskattas ligga kring 60 miljoner euro per år.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

Den enda åtgärden som gäller ändring av arbetet enligt planen för de offentliga finanserna är att en kombinerad försäkring ska införas. Det är absolut en välkommen reform, men ganska blygsam för en fyraårsperiod under vilken beskattnings- och försäkringspraxis för nya eller växande arbetsformer (självsysselsatta, samverkande konsumtion) bör utvecklas i sin helhet.

Från början av 2019 överförs sysselsättningsanslagen till landskapen. Det innebär risker som inte vederbörligen har beaktats i planen för de offentliga finanserna. För det första överförs finansieringen till landskapen med allmän täckning varvid den kan användas också för andra utgifter. Social- och hälsovårdsväsendets orealistiska sparmål medför en stark lockelse för landskapen att styra pengarna till vårdtjänster.

För det andra är det tills vidare oklart hur det blir med finansieringen av sektorsövergripande samservice när landskapen tar över ansvaret för anordnandet. Tills vidare har kommunerna vid sidan av staten finansierat sektorsövergripande tjänster för de mest svårssysselsatta med en betydande andel. En del av dessa pengar ska nu övergå till landskapen i och med vårdreformen, men inte alla, och inte på något sätt separat öronmärkta. När kommunernas sektorsövergripande samservice upphör, de privata aktörerna får en starkare roll och finansieringen är knapp, är det mycket möjligt att följden blir att tjänsterna försvagas betydligt särskilt för de mest svårssysselsatta.

Social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen

Regeringens landskapsreform och social- och hälsovårdsmodell innebär betydande strukturella ändringar i de offentliga finanserna.

Från och med 2019 ska nästan 19 miljarder euro i finansiella resurser överföras till landskapen, liksom en avsevärd del av kommunernas uppgifter. Däremot ska landskapen inte ha möjlighet till egen medelsankaffning genom beskattning. Största delen av den kommunala inkomstskatten ska överföras till den statliga inkomstbeskattningen. Finansieringen av landskapen ska budgeteras via finansministeriet, vilket ger ministeriet en allt mer framträdande roll när det gäller att kontrollera de offentliga penningströmmarna. Ministeriet har redan tidigare tagit över till exempel hanteringen av statsandelarna för kommunal basservice. Ur demokratisk synvinkel är en sådan här administrativ centralisering problematisk.

När finansministeriets styrande roll växer kan det också leda till att budgetdisciplinära element stärks på bekostnad av målen för kvaliteten på och innehållet i tjänsterna, framför allt när ett av de viktigaste syftena med reformen är att bromsa upp utgiftsökningen. Redan i den förra planen för de offentliga finanserna gick regeringen in för att halvera indexhöjningen av landskapens statliga finansiering 2020, vilket innebär en nedskärning med 166 miljoner euro. Trycket på utgiftsnedskärningar ökar också av att inkomstbeskattningen, som sänkts med hundratals miljoner euro, enligt planerna ska minskas ytterligare med 240 miljoner euro när kommunernas beskattningsandel överförs till staten.

Inom ramen för vårdreformen ska det avgöras hur de livsviktiga tjänsterna som sjukvård, äldreomsorg, barnskydd, rådgivningar och service för funktionshindrade ska fungera, vem som ska tillhandahålla dem och hur de ska finansieras.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

Om den så kallade valfrihetslagen genomförs kommer hela den finländska socialvårds- och hälso- och sjukvårdsmodellen att läggas om. Vi överger idén om en nordisk välfärdsstat för gott och går in för ett system där tjänsterna tillhandahålls på den privata marknaden. Kostnaderna finns visserligen kvar i offentliga sektorn; det rör sig om en årlig utgiftspost på 20 miljarder euro.

De viktigaste syftena med reformen är att förbättra kvaliteten på och tillgången till tjänster och att bromsa kostnadsökningen. Så som sakkunniga, aktörer inom social- och hälsovården och många beslutsfattare har påpekat kommer den planerade utläggnings- och privatiseringsmodellen sannolikt snarare att leda till stigande kostnader, ökad ojämlikhet och uppsplittrade servicekedjor. Det är också mycket sannolikt att social- och hälsovårdsmarknaden blir kraftigt koncentrerad till multinationella storbolag.

Den finländska sjukvården lider inte av brist på konkurrens. Vårt hälsovårdssystem är ett av de mest kostnadseffektiva i Europa och klarar sig bra också i kvalitativa jämförelser, även om skillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper respektive olika regioner är påtagliga. Dessutom har vi i Finland de högsta klientavgifterna i Norden.

Regeringens valfrihetsmodell innehåller åtminstone tre stora kostnadsrisker.

För det första kommer ett betydande antal nya patienter att omfattas av privat producerade tjänster bekostade med skattemedel samtidigt som självriskan sjunker jämfört med vad den har varit på privata sidan.

Den andra stora kostnadsrisken hänger samman med privata företags affärsverksamhet och transaktionskostnader. Den modell som regeringen valt innebär oundvikligen att betydande summor kommer att gå åt för företagets vinster och utdelningar, marknadsföring, intressebevakning, övervakning av systemet, avtalsrelaterad byråkrati och juridik, kundstyrning och utveckling av datasystem. Bolagens finansiella modell går knappast att bygga upp på så sätt att den inte innefattar något incitament för privata företag att över- eller underbehandla patienter. Dessutom finns det en märkbar risk för aggressiv skatteplanering, som inte heller den uppdaterade propositionen om valfrihetslagen ingriper mot i tillräcklig omfattning.

För det tredje blir det dyrt när servicekedjorna bryts. Många ekonomiska experter har talat för en modell där tjänsteproducenterna har ansvar både för enhetligheten i servicekedjorna och för finansieringen. Det är det enda sättet att undvika riskerna för suboptimering och överföring av kostnader, eftersom välfungerande tjänster på basal nivå och preventiva tjänster sparar in på de utgifter som samma aktör får för svårare behandling. Detta fullföljs inte i regeringens modell, där tjänsteproducenterna inte har något övergripande ansvar av det här slaget. När det inte finns någon integration finns det heller inga premisser för vettiga kostnadsbesparingar.

Om riskerna realiserar kommer socialvården och hälso- och sjukvården att drabbas av kaos. Kostnaderna stiger men jämlikheten minskar. Eftersom landskapen ska få en klumpsumma av staten för alla sina lagstadgade uppgifter kan stigande social- och hälsovårdskostnader leda till att andra viktiga funktioner bantas ner.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

Marknaden kan liberaliseras bara en gång. Om det misslyckas tar det lång tid att åtgärda konsekvenserna och det blir dyrt. Det låter sig heller inte nödvändigtvis göras, eftersom det kan visa sig vara omöjligt att återställa den uppsplittrade och privatiserade verksamheten så att den blir en samordnad helhet i offentlig regi.

Det finns vettigare sätt att genomföra vårdreformen. Enligt vår modell ska landskapen ta över ansvaret för och vara huvudsakliga producenter av socialvård och hälso- och sjukvård. Landskapen ska ha det samlade ansvaret och ett genuint politiskt spelrum tack vare sin beskattningsrätt. På så sätt möjliggörs äkta integration av tjänster samtidigt som jämlikheten i vården förbättras både regionalt och mellan olika befolkningsgrupper. Landskapen ska enligt egen prövning kunna komplettera sitt eget servicesortiment med tjänster utifrån.

Vår modell utesluter inte att patientens självbestämmanderätt och valfrihet utvecklas i den bemärkelsen att patienten får möjlighet att vara med och planera den samlade servicen och välja professionella vårdare.

Vi måste få bukt med svart ekonomi och skattesmitning

Regeringen gick i samband med planen för de offentliga finanserna in för ”kompletterande strategier” i arbetet mot svart ekonomi. Men huvudsakligen nöjer sig regeringen med att konstatera de pågående EU-regleringsprojekten och att beredningen av den nationella implementeringen av det så kallade direktivet mot skatteundandragande har inletts. Med stöd av direktivet gäller exempelvis begränsningen av rätten att dra av räntor från 2019 också räntor som betalats till en aktör utanför koncernen. Också så kallade hybridarrangemang åtgärdas mer beslutsamt ”senast från och med 2020”.

Många EU-reformer är steg i rätt riktning och det är bra om Finland faktiskt tillämpar direktivet mot skatteundandragande strängt. Exempelvis reformerna som gäller rätten till ränteavdrag och hybridarrangemang har tidigare förutsatts av vänsterförbundet.

I bilagan till planen för de offentliga finanserna nämner regeringen dessutom att ”Finland stöder den föreslagna ändringen i bokslutsdirektivet om land-för-land-rapporteringen av inkomster och skatter som skulle gälla de största koncernerna.” Regeln ingår i den lag som trädde i kraft i början av 2017 och gäller för första gången uppgifter från 2016.

Men i bilagan nämns inte att Finland inte har varit villigt att

a) utsträcka sin offentliga rapporteringsskyldighet till andra än verkligt stora företag med en omsättning på över 750 miljoner euro (det vill säga att den övervägande majoriteten av företagen inte berörs av rapporteringsskyldigheten) eller

b) förusätta att land-till-land-uppgifterna analyseras i fråga om koncernens samtliga verksamhetsländer vilket hade varit en grundläggande förutsättning för att bedöma aggressiv skatteplanering eller kringgående av skatt (nu ska land-till-land-uppgifter levereras bara i fråga om EU-länder eller ”skatteparadis” — vars definition EU inte har nått samsyn om — vilket urvattnar hela idén med reformen).

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 3 /vänst**

Regeringen meddelar också att den går vidare med åtgärdsprogrammet för att bekämpa svart ekonomi men inga extra resurser avsätts för verksamheten. Att avsätta extra anslag för skattemyndigheten, polisen, åklagar- och rättsväsendet och tullen hade ändå varit en grundläggande förutsättning för en effektiv bekämpning av svart ekonomi. Att basfinansieringen ständigt minskar försvagar däremot många myndigheters förmåga att ingripa i den ekonomiska brottsligheten.

Det är lätt att inse att regeringen inte heller nämner att den nyss har tvingat igenom en lagändring som utvidgar möjligheten till förvaltningsregistrering och som minskar insynen i finansmarknaderna och myndigheternas möjlighet att få information och gör kringgående av skatt och ekonomisk brottslighet lättare än förr.

Den enda verkligen goda framställningen i fråga om svart ekonomi är att skattenumret, som redan används inom byggbranschen, utvidgas till andra sektorer (exempelvis varv, restaurangbranschen, städbranschen). Det genomförs i enlighet med rekommendationerna i en separat utredning. Inom byggbranschen har man utomordentligt goda erfarenheter av skattenumret. Också vinjettavgiften för tung trafik kan anses stödja bekämpningen av svart ekonomi. Men i planen för de offentliga finanserna sammantagen är de en klen tröst.

Utvecklingssamarbetet och asylpolitiken måste bli mer human

Regeringen har beslutat höja utvecklingssamarbetsanslagen med tre miljoner euro 2018 och med sex miljoner euro 2019. Efter dessa förändringar utgör finansieringen av utvecklings- och samarbetsverksamheten en andel på i genomsnitt 0,39 procent av bruttonationalinkomsten. Ännu 2016 innan de historiska och skamliga nedskärningarna var andelen 0,44 procent. I ljuset av det är det rentav bisarrt att planen för de offentliga finanserna fortfarande talar om hur ”målet på lång sikt” är en andel av bni på 0,7 procent som Finland internationellt har förbundit sig till. I de övriga nordiska länderna ligger andelen av anslagen för utvecklingssamarbete kring en procent.

Dessutom bör det observeras att det största mottagarlandet för finländskt utvecklingsbistånd är Finland själv. (Det betonas i och med ökningen av kostnaderna för flyktingar och asylsökande, eftersom de statistikförs som officiellt ODA-utvecklingsbistånd).

Regeringen säger sig också fortfarande vara förbunden att i överensstämmelse med regeringsprogrammet av utvecklingssamarbetet styra en andel av bni på 0,2 procent till de så kallade minst utvecklade länderna. I år beräknas andelen dock stanna vid cirka 0,15 procent och planen för de offentliga finanserna förklarar inte hur saken i framtiden ska förändras. I samband med behandlingen av 2017 års budget motsatte sig representanterna för samtliga regeringspartier vänsterförbundets uttalande där det förutsattes att finansieringsandelen för de minst utvecklade länderna ska höjas till 0,2 procent.

Medan det egentliga utvecklingssamarbetet har körts ner föreslår regeringen ytterligare för ramperioden årliga ”finansplaceringar för utvecklingssamarbete” på 130 miljoner, det vill säga att finansieringen styrs till stöd för privat sektor och de internationella utvecklingsfinansieringsinstitutens låne- och finansieringsinstrument.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

De massiva nedskärningarna i utvecklingssamarbetet hör till regeringen Sipiläs dystaste och kallsinnigaste beslut. De har konkret påverkat miljontals människors liv och förstört Finlands internationella rykte. På grund av dessa plötsliga och planlöst genomförda nedskärningar har vi också förlorat mängder och värdefull kompetens.

Vänsterförbundets åsikt är att Finland måste göra sin internationella plikt och höja utvecklings-samarbetsanslaget gradvis till nordisk nivå. Det skulle visa att vi står bakom våra högtidstal också i handling.

År 2016 minskade Finlands flyktingkvot till 750 personer per år. År 2014 och 2015 var kvoten 1 050 personer. I planen för de offentliga finanserna väntas antalet asylsökande och kvotflyktingar minska till i genomsnitt cirka 7 000 per år.

I världen finns sammanlagt nästan 60 miljoner flyktingar. Merparten av dem lever i fattiga stater. Trots den ekonomiska recessionen är Finland ett av de rikaste länderna i världen. Vi har både råd och skyldighet att göra mer.

Vänsterförbundet kräver att Finlands flyktingkvot ska höjas betydligt. Alla asylsökande ska garanteras ett mänskligt bemötande och adekvat stöd och handläggning. Ingen får tvingas återvända till brinnande krig eller till områden där deras säkerhet är hotad.

Förnuft i vapenanskaffning

För att försvarsmakten ska kunna utvecklas balanserat och kostnadseffektivt måste vi ha en tydlig bild av vad som är de viktigaste resurserna och hur de ska finansieras. Försvarsmakten står inför ”strategiska kapacitetsprojekt” av enorma mått: Laivue 2020 och ersättande av Hornetplanen.

Särskilt priset på de sistnämnda, uppskattningsvis 7—10 miljarder euro, är oerhört högt. Regeringen har meddelat att offentliga tjänster och social trygghet inte skärs ner på grund av de ökade militära utgifterna: anskaffningarna görs åtminstone delvis genom lån.

I planen för de offentliga finanserna behandlas balansen i de offentliga finanserna och ”upphörandet av att leva på skuld” som om inga vapenanskaffningar fanns. Det är i sig ett märkligt val att exempelvis reglerna för EU:s stabilitets- och tillväxtpakt inte innehåller några speciella befrielser för vapenanskaffning. Reglerna för ekonomisk disciplin kan och bör ifrågasättas, men för regeringen Sipilä har de tidigare varit heliga. Det är intressant att i fråga om försvarsanskaffningar kan man flexa med principen om ekonomisk disciplin, men inte i fråga om andra motiverade och behövliga offentliga anskaffningar.

Den stora och långsiktiga anskaffningen och användningstiden för jaktplanen är förknippade med många osäkra riskfaktorer, exempelvis livstidskostnaderna och valutariskerna. De totala kostnaderna påverkas också av projektets omfattning i relation till kostnader, antal och kvalitet vad beträffar senare övningar och av osäkerheten kring det industriella samarbetet och hur det kommer att fortskrida. Vikten av industriellt samarbete bör ändå betonas i förhandlingarna. Dessutom är det skäl att notera att övriga anskaffningar av försvarsmateriel årligen blir 4—7 procent dyrare vilket ställer den föregripande ekonomiplaneringen inför ytterligare utmaningar.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 3 /vänst

Kostnaderna för strategiska kapacitetsprojekt bör jämföras med försvarsmaktens kapacitet att uppfylla sina andra behov och ålägganden på ett riktigt sätt. Bland annat har stressnivån bland personalen ökat. Planen för de offentliga finanserna ger en beklagligt bristfällig utredning om hur försvarsmaktens framtida utgifter inverkar på Finlands offentliga ekonomi.

Förslag

Jag föreslår att riksdagen antar följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande:

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar behövliga åtgärder för att viktiga planer för statsfinanserna, såsom planerna för de offentliga finanserna och de årliga budgetarna, ska inkludera en heltäckande bedömning av de föreslagna åtgärdernas konsekvenser för inkomstfördelningen och för olika befolkningsgrupper, jämställdheten mellan könen, miljöbelastningen och välfärden. Vid sidan av bruttonationalprodukten bör man ha minst en indikator som mäter välfärden mer omfattande.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en plan med vilken budgetandelen för finansiering av offentlig forskning, utveckling och innovation åter höjs till internationell toppnivå, till cirka en procent av bruttonationalprodukten. Tillsammans bör den privata och den offentliga FUI-finansieringens andel röra sig kring 3 procent.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen med det snaraste förelägger riksdagen en plan för att reducera miljökadliga och ineffektiva företags- och skattestöd och introduktion av nya stöd som främjar en hållbar omstrukturering. Företagsstödspolitiken måste bygga på ekonomisk genomslagskraft och bättre miljökonsekvenser av produktionen.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen utvecklar studiestödet som studiepenningbetonat och så att de studerandes försörjning underlättas.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja anslaget för egentligt utvecklingssamarbete så att dess bnp-andel under regeringsperioden stiger till minst samma nivå som före 2016 års nedskärningar och så att åtminstone finansieringsandelen för de fattigaste länderna är minst 0,2 procent av bnp.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar försämringarna av bostadsbidraget.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition med förslag till en boendegarantilag som tillförsäkrar var och en rätt till en trygg bostad till skälig kostnad.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder ett förslag där kommunerna i planläggningen och bostadsproduktionen avkrävs en högre andel bostadsproduktion med reglerade boendekostnader. Andelen skulle exempelvis kunna vara 30 procent.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 3 /vänst

9. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder lagförslag genom vilka hyresgästernas rättigheter och uppsägningskydd tryggas starkare vid hyreshöjningar, att det föreskrivs om en skyldighet för hyresvärderna att bevisa hyreshöjningens skälighet och att oskäliga höjningar av hyror förhindras. Regeringen bör också vidta åtgärder för att utrota olagliga "extra hyresavtal" som ingås utöver den normala hyran.

10. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en inkomstskattereform för genomförande under ramperioden där kapitalinkomst beskattas tillsammans med förvärvsinkomst enligt en enda progressiv tabell.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer det skyddade beloppet för utkomstskyddet för arbetslösa och bostadsbidraget till 500 euro i månaden och att detta skyddade belopp utöver löneinkomster också gäller alla andra inkomstformer.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition genom vilken det görs lägre för arbetslösa att bedriva självständiga studier och att behovsprövningen för utkomstskyddet för arbetslösa slopas för deras vidkommande. Det ska också vara tillåtet för arbetslösa arbetssökande att studera på deltid om de står till förfogande på arbetsmarknaden.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att Finland ska få ett system med förhandsbesked där de arbetslösa kan få bindande förhandsbesked om hur till exempel partiellt arbete inverkar på deras arbetslöshetsdagpenning och andra förmåner.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen en tilläggsbudgetproposition där resurserna för offentliga sysselsättningstjänster dimensioneras så att varje arbetslös arbetssökande kan erbjudas den individuella rådgivning de behöver i arbets- och näringsbyråerna.

15. Riksdagen förutsätter att regeringen med det snaraste bereder ett program för reparation av offentliga byggnader med mögel- och fuktproblem. Programmets dimensioner ska motsvara behovet av reparationer och nybyggnation.

16. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en utbildnings- och forskningsstrategi som täcker in alla utbildningsstadier från småbarnspedagogik till högskola och som innehåller klara mål och metoder för att trygga kvaliteten på utbildningen och en utbildningsmässig jämlikhet, och genomförandet ska inledas under ramperioden.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder förslag för ett system enligt den så kallade Sverigemodellen där alla barn i åldern 3—5 år tillförsäkras 15 timmar avgiftsfri småbarnspedagogik i veckan.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder förslag till ändring av moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet till modellen 6+6+6 där bägge föräldrarna har en 6 månaders period och föräldrarna får använda en period efter fritt val.

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 3 /vänst

- 19. Riksdagen förutsätter att regeringen för behandling i samband med 2018 års budget bereder ett förslag där sysselsättning av arbetslösa och företagsamhet underlättas genom att sänka lönebikostnaderna på viss tid så att arbetsgivaren automatiskt får kompensation för en anställd som uppfyller villkoren och stödet inte är bundet till att anslaget för lönesubvention i budgeten räcker till.*
- 20. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från separat begränsning av lönesubvention för föreningar och stiftelser.*
- 21. Riksdagen förutsätter att regeringen preciserar anvisningen för tillämpning av lagen om utkomstskydd för arbetslösa preciseras när det gäller hur företagsverksamhet på deltid och på heltid ska bestämmas.*
- 22. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar sin proposition för reform av social- och hälso- och sjukvård och inrättar en parlamentarisk arbetsgrupp för beredning av vården, där alla riksdagsgrupper är representerade.*
- 23. Riksdagen förutsätter att regeringen tillställer riksdagen en modell för finansiering av landskapen som ger landskapen beskattningsrätt och faktisk finanspolitisk marginal.*
- 24. Riksdagen förutsätter att regeringen tillställer riksdagen en ekologisk total översyn av beskattningen som täcker in åtminstone produktion och förbrukning av energi, industri, trafik, boende och jord-och skogsbruk och som inte minskar skattesystemets progressivitet.*
- 25. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer anslagen för verksamhet mot svart ekonomi, ekonomisk brottslighet och kringgående av skatt.*
- 26. Riksdagen förutsätter att regeringen i enlighet med bokföringslagen förutsätter att alla storföretag om sin verksamhet lämnar en heltäckande land-till-land-rapport i fråga om alla länder där de har dotterbolag eller permanent verksamhetsställe.*
- 27. Riksdagen förutsätter att regeringen fogar Finland till gruppen av de länder som bereder en europeisk skatt på finansiella transaktioner.*
- 28. Riksdagen förutsätter att regeringen omgående förelägger riksdagen lagändringar som tryggar offentlighet för uppgifter om innehav och möjligheter för myndigheterna att få information på minst samma nivå som den inhemska mekanismen med direkt innehav också när en finländare anlitar en utländsk värdepapperscentral. Finländare ska med hot om sanktion avkrävas direkt innehav i fråga om finländska företag, och företagen ska åläggas att identifiera sina innehavare och lämna uppgifter om dem till ett offentligt register som fungerar i realtid.*
- 29. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition som styr inkomsterna av utsläppshandeln till utveckling av förnybar energi och energiprestanda.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation /vänt

Helsingfors 20.6.2017

Kari Uotila vänt

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 4/sv

RESERVATION 4 /sv

Motivering

Finlands ekonomi visar äntligen tecken på återhämtning. I fjol uppgick tillväxten till 1,4 procent och i år väntas tillväxten vara ännu starkare. Finansministeriet har enligt de senaste uppgifterna förutspått en tillväxt på upp till 1,2 procent medan enligt Finlands Banks prognos från mars växer ekonomin i år till och med 1,6 procent. Trots positiva prognoser står ekonomin fortfarande inte på stabil basis och den ekonomiska tillväxten väntas vara måttlig också i fortsättningen. Jag omfattar finansutskottets ståndpunkt att utmaningarna för de offentliga finanserna inte enbart beror på den dåliga ekonomiska situationen utan också på bristen strukturella reformer. Vi behöver därför fler strukturella reformer för att avveckla flitfallor och förbättra sysselsättningen.

Beskattningen

Beskattningen ska uppmuntra till arbete och företagande och förhindra flitfallor. Vi vill genomföra en skatteväxling som ökar skatten på konsumtion och minskar skatten på arbete. Därför vill vi lindra beskattningen av förvärvsinkomster. Vi tror på de dynamiska effekterna av minskad skatt på lönearbete. En lägre skatt på arbete finansierar vi genom att höja momssatserna.

För att uppmuntra till företagsamhet vill vi höja hushållsavdraget. Hushållsavdraget har en positiv effekt på sysselsättningen och motverkar den grå ekonomin.

Vi vill lindra den tilläggsskatt som en del av pensionärerna tvingas betala. Vi föreslår också att bilbeskattningen återställs till 2015 års nivå.

Sysselsättningen

Finlands höga strukturella arbetslöshet hämmar den ekonomiska tillväxten, och regeringens mål att skapa 110 000 nya arbetstillfällen och höja sysselsättningsgraden till 72 procent är rätt. Trots att sysselsättningen har utvecklats gynnsamt under den senaste tiden behöver vi strukturella reformer som stärker de offentliga finanserna på lång sikt.

Sysselsättningsnivån bland kvinnor är lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna. Orsaken till det är att vårt nuvarande hemvårdsstöd och system för familjeledighet inte sporrar mammorna att gå in för en karriär i arbetslivet. Återgången till arbetslivet fördröjs, vilket samtidigt sänker kvinnornas lön och pension. Vi behöver en mer jämställd arbetsmarknad, men det kräver målmedvetna insatser som ska omforma strukturerna och främja jämställdheten. Men regeringen har upprepade gånger visat att jämställdhetsfrågor kommer i andra hand.

Nyckeln till en bättre sysselsättning bland kvinnor är en familjepolitisk helhetsreform som gör det lättare att kombinera familj och arbete samt minska löne- och pensionsskillnaderna mellan kvinnor och män. Hemvårdsstödet måste ses över genom att ge det ut för en kortare maxtid och familjeledigheterna revideras så att det nuvarande systemet med inkomstbunden moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet ersätts med modellen 6+6+6.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 4/sv**

Nu vid halvtidsöverläggningen hade regeringen haft utmärkta möjligheter att fatta beslut om reformering av systemet med familjeledigheter eller åtminstone inleda beredningen. Regeringen ville dock inte ta sig an möjligheten.

Ungdomsarbetslösheten är alarmerande hög och det krävs nu åtgärder för att åtgärda den. Vi ska skapa en minijobbmodell där unga under 30 år får tjäna 500 euro i månaden utan att det påverkar stöd eller andra förmåner. Arbetsgivarna i sin tur betalar mindre arbetsgivaravgifter när de anställer unga.

Det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa bör bli mer sporrande genom att dagpenningen höjs något och utbetalningstiden samtidigt blir kortare. Danmark har goda erfarenheter av en sådan modell. Undersökningar i Finland visar att största delen av de som får ett nytt jobb får det genast i början eller i slutet av den tid de har rätt till dagpenning.

Ett stort problem på arbetsmarknaden är att efterfrågan och utbudet på arbetskraft inte matchar varandra. För att förbättra arbetsförmedlingen borde vi låta privata arbetsförmedlare stödja de offentliga arbetskraftsbyråerna. På detta sätt förbättrar vi matchningen av arbetskraft och lediga jobb. De regionala försöken med privat arbetsförmedling i Nyland och Birkaland har visat sig vara lyckade.

Skatteintäkterna kan ökas genom att höja hushållsavdraget. Genom att höja hushållsavdragets högsta belopp till 3000 euro och den avdragbara andelen till 60 procent ökar man skatteintäkterna, gynnar företagsamheten, sporrar kvinnodominerade branscher inom tjänstesektorn och förbättrar sysselsättningen. Samtidigt förbättrar vi privatföretagarnas verksamhetsförutsättningar och förebygger den grå ekonomi.

Avgörande med tanke på en bättre sysselsättning är framför allt hur man kan underlätta företagsamheten och uppmuntra små och medelstora företag att expandera sig. Ett sätt är att erbjuda småföretagare löneadministration. Det behövs smidigare rutiner i löneadministrationen, särskilt i småföretag. Företagarna själva berättar att anställning medför mycket nytt administrativt arbete, vilket tydligt bromsar tillväxten. Ett första steg för att underlätta företagsamheten är att sammanstå olika typer av lönebikostnaderna. Staten kunde varje år fastställa en procentuell andel som täcker alla lönebikostnader. Företagen skulle betala denna klumpsumma till Skatteförvaltningen som skulle ansvara för administreringen av betalningarna och fördela summan till rätta aktörer.

Nya jobb uppstår i små och medelstora företag. Lokala avtal skulle ge smidighet i ekonomin och förbättra möjligheterna för små och medelstora företag. Det är en nyckelfråga för att sysselsättningen ska förbättras. Därför måste det skapas faktiska förutsättningar för lokala avtal. Dessutom behöver vi en helt ny diskussionskultur på arbetsplatserna. Där finner arbetsgivaren och arbetstagarerna tillsammans genom diskussioner de bästa lösningarna för företaget eller den offentliga arbetsgivaren.

Vår ekonomi går årligen miste om upp till 25 miljarder euro på grund av sjukpensioner, sjukfrånvaro, sjuknärvaro och olycksfall i arbetet. Med bättre arbetshälsa kan samhället spara miljarder och samtidigt ge människor större livskvalitet. I synnerhet måste vi bidra till den psykiska hälsan

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 4/sv**

genom att stärka arbetshälsan och rehabiliteringen också för unga. Utarbetandet av ett nationellt program för arbetshälsa ska inledas så snart som möjligt.

Regeringen skär ner på studiestödet med förbjuder samtidigt genom sanktioner studerande att tjäna sitt uppehälle. Byråkratin med återbetalning av studiestödet slukar årligen stora mängder arbetstimmar. Arbetserfarenhet skulle underlätta för nytexaminerade att gå ut i arbetslivet och åtgärdens dynamiska effekter skulle förbättra landets ekonomi. Vi borde höja inkomstgränserna för studiestödet med 50 procent.

Exporten, ett högt förädlingsvärde och en kunnig arbetskraft är nycklarna till vår framgång. Våra företag behöver de bästa arbetstagarna. Befolkningsutvecklingen i vårt land skulle emellertid redan nu vara negativ om det inte vore för invandrarna. Finland behöver mer kompetent arbetskraft. Om behovsprövningen slopas blir det möjligt att anställa i branscher där det nu råder brist på kunnig arbetskraft. Särskilt start-up företag lider av behovsprövningen. En nyckelfaktor för Sveriges framgång är ett stort utbud av utländsk arbetskraft. Finland borde avskaffa hinder för sysselsättningen av invandrare.

Långa väntetider för asylbeslut är bara en del av problemet. Det är också svårt för asylsökande att t.ex. öppna bankkonto, vilket är en förutsättning för att ta emot lön för utfört arbete. Därför måste det finnas bland prioriteterna att underlätta asylsökandes möjligheter att få identitetskort. Vi borde avskaffa de praktiska hindren för sysselsättning av asylsökande.

För att förbättra sysselsättningen borde vi modigt gripa tag i de möjligheter som t.ex. fördelningsökonomi, den cirkulära ekonomin och övriga nya branscher erbjuder. Finland ska vara proaktivt och reformera lagstiftningen och strukturerna för att utnyttja dessa framtidsbranschers hela potential.

Social- och hälsovården

Regeringens social- och hälsovårds- och landskapsreform är en betydande reform av den offentliga förvaltningen och verksamhetssätt med målsättning är att ge besparingar på tre miljarder euro per år fram till 2030. Att täcka hållbarhetsgapet är viktigt för att de offentliga finanserna i framtiden ska stå på hållbar grund, men det är dock högst osannolikt att dessa besparingar kommer att uppnås enligt regeringens löften om vårdreformen blir antagen. Vård- och landskapsreformen kommer enligt sakkunniga i sin nuvarande form att öka kostnaderna i speciellt i hälso- och sjukvården men också i hela social- och hälsovården.

Vårdreformens centrala mål är att garantera alla medborgare social- och hälsovårdstjänster på lika villkor och därmed minska skillnaderna i hälsa och välfärd. Trots att klients/patientens valfrihet är i och för sig önskvärdt är förslaget knippt med betydande risker. På basis av sakkunnigutlåtanden är det ganska sannolikt förslaget i sin nuvarande form kommer att öka kostnaderna för såväl social- och hälso- och sjukvårdstjänster som ojämlikheten i hälso- och sjukvården. Tillgången till tjänster och valfriheten kommer att öka i städerna och bosättningscentra men valfriheten i glesbygden kommer att vara skenbar. Detta påverkar väsentligt valfriheten och därigenom ökar ojämlikheten. Redan nu använder människor med små inkomster minst hälsovårdstjänster trots att de kan ha mest behov av dem. På grund av komplexiteten i den nu föreslagna valfrihetsmodellen är det fak-

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 4/sv**

tiskt oklart hur den utlovade hälsonyttan kommer att fördela sig jämnt mellan befolkningen. Valfriheten och särskilt bolagiseringsskyldigheten är i sin nuvarande form reformer som hotar skrota hälso- och sjukvården i Finland. Vi behöver en verklig valfrihet.

Den ökade valfriheten inom vården är en bra sak som kan förbättra kvaliteten på vården för den enskilda patienten, men den bör snarare utvecklas så att pengarna följer patienten i högre grad än i dag. Finansieringen ska förenklas och på sikt bli kanaliserad på ett sätt. Varje person ska ha möjlighet att välja den lösning som passar den personen bäst – oavsett om tjänsten produceras av en offentlig eller privat leverantör eller av en aktör inom den tredje sektorn. Det allmänna har huvudansvaret för vården och utformar kvalitetskrav. Samtidigt är det viktigt att den offentliga sektorn har en stark roll inom vårdproduktionen också framöver.

Under hela vår självständighet har kommunerna stått för den lokala demokratin. Besluten om bas-service har fattats nära den som anlitar servicen i kommunen. När vårdreformen blir verklighet kommer ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster övergå från kommunerna till landskapen och därmed kommer vårdbesluten att fattas mycket långt från dem som anlitar vården. Lokalkännedom och närdemokratin försvagas när beslutanderätten flyttas längre bort från medborgarna samtidigt som representationen i landskapsfullmäktige blir inte jämnt fördelad bland befolkningen. Demokratiunderskottet förvärras också av att man nu håller på att skapa en ny förvaltningsnivå, som dock inte ges verklig självstyrelse i och med att landskapen inte har beskattningsrätt.

När ansvaret för ordnande av social- och hälsovårdstjänster övergår från kommunerna till landskapen övergår samtidigt också finansieringsansvaret från kommunerna till staten, varvid bl.a. statsandelarna sänks, eftersom kommunernas utgifter minskar. Det är vid reformen viktigt att säkerställa att kommunerna, som effektivt och ändamålsenligt sört för social- och hälsovårdstjänsterna fram till idag, inte bestraffas och efter reformen försätts i en ekonomiskt sämre ställning. Likaså måste finansieringen under övergångsfasen vara tillräcklig. Till den här delen är anslagen i planen för de offentliga finanserna otillräckliga. Utan tillräcklig finansiering är det högst osäkert om reformen kan genomföras enligt den önskade tidsplanen.

När det gäller de språkliga rättigheterna väcks många frågor och i många avseenden är konsekvensbedömningen bristfällig. Har den tillfälliga administrationen tillräckligt med kompetens och kunskaper om de svenskspråkiga klienternas behov? Hur kommer valfriheten att genomföras i verkligheten så att de språkliga rättigheterna tryggas. Tvåspråkiga kommuner eller organ har fått getts faktiska möjligheter att påverka genomförandet av de språkliga rättigheterna utan man litar på marknadens självstyrning och landskapens egna initiativ i reformen.

Regeringens jourreform kan inte förbigås. Det är absurt att Vasa centralsjukhus inte fick dygnet runt-jour, när alla fakta talar för det. Vasa centralsjukhus erbjuder i dag vård för ca 100 000 svenskspråkiga finländare. Behovet av vård och omsorg på modersmålet kommer inte att försvinna i framtiden. Befolkningsutvecklingen talar för en omfattande dygnet runt-jour i Vasa. Vasaregionen är en av de starkast växande ekonomiska centra i hela landet. Ekonomin i själva sjukvården talar för en omfattande dygnet runt-jour i Vasa. Vasa centralsjukhus hör till de effektivaste i landet.

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 4/sv**

Bekämpning av grå ekonomi

Den grå ekonomin i Finland orsakar stora förluster av skatteintäkter för samhället. Dessutom försvagar den grå ekonomin den allmänna skattemoralen och försvårar konkurrensmöjligheterna för företag som bedriver laglig verksamhet. Enligt vissa undersökningar (riksdagens revisionsutskott 2010) uppgår den gråekonomin till 10—14 miljarder euro, vilket motsvarar 5,5—7,5 procent av bruttonationalprodukten. Det betyder att den grå ekonomin orsakar samhället ekonomiska förluster på 4—6 miljarder euro per år.

Bekämpningen av den grå ekonomin kräver målmedvetna åtgärder av staten. Regeringen Sipilä har inte heller i den föreliggande planen för de offentliga finanserna prioriterat bekämpningen av den grå ekonomin, trots att de skatteinkomster bekämpningen genererar kunde göra en del av anslagsnedskärningarna obehövliga. Det centrala är att minska möjligheterna att begå brott, öka risken att åka fast samt förbättra myndigheternas förmåga att reagera när det gäller avslöjande och bekämpning av grå ekonomi.

Såväl polisväsendet som åklagar- och domstolsväsendet, tullen och skatteförvaltningen skulle behöva ökade anslag för bekämpning av svart ekonomi. Det är värt att komma ihåg att satsningarna på bekämpningen av den grå ekonomin snabbt betalar sig mångfaldigt tillbaka i form av skatteintäkter som inte annars skulle komma staten till godo.

Utbildning och forskning

Regeringens tilläggsansatningar på 340 miljoner euro för utbildning och forskning är välkomna med det innebär inte någon egentlig förbättring eftersom i bakgrunden finns de massiva besparingar som regeringen genomfört. Nedskärningarna inom utbildningssektorn utgör ett reellt hot mot undervisningens och forskningens kvalitet vilket allvarligt äventyrar landets konkurrenskraft och möjligheter till tillväxt och välbehövligt uppsving inom ekonomin och sysselsättningen i vårt land. För Finland är satsningen i humankapital livsviktig för landets välmående både på kort och på längre sikt.

Faran med de hejdlösa nedskärningarna i högskolesektorn är att många unga och lovande forskare söker sig till andra sektorer än den fria forskningen. En sådan hjärnflykt kan delvis skönjas redan i dag. På lång sikt har det mycket allvarliga följder för forskningen i Finland. Vi bör modigt satsa på högskoleundervisning och forskning, eftersom varje euro som används för utbildning betalar sig mångfalt tillbaka. Den strategin hjälpte oss övervinna depressionen på 1990-talet.

Det temporära tilläggsanslaget till Finlands Akademi och Tekes är i och för sig välkommet, men det räcker inte till att Finland ska bli ledande i innovationer och att kompensera de nedskärningar i forskning och utbildning som redan gjorts. Dessutom är den nya finansieringsmodellen med tonvikt på Finlands Akademi och Tekes på många sätt problematisk. Finansieringsmodellen leder till en ny projektbyråkrati med nya ansökningar och förfaranden för utvärdering och detta kan bidra till att öka den forskningsadministrativa bördan och sålunda sluka dyrbar tid från forskning. Dessutom är de för forskningen viktiga egenskaperna som långsiktighet och förutsägbarhet hotade när finansieringsfullmakterna är kopplade till korta frister och tydligt öronmärkta för viss typ av forskning. För det tredje kan man konstatera att med tilläggsanslagen till flaggskeppsprojekten

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 4/sv

vid Finlands Akademi och till Tekes stärker regeringen sitt politiska grepp om finansieringen av forskningen.

Man bör komma ihåg att både universiteten och yrkeshögskolorna blev utan pengar för att komplettera basfinansieringen. Det är verkligen beklagligt eftersom basforskningen är grunden för alla innovationer.

Beträffande yrkeshögskolorna kan man säga att regeringen helt och hållet blundat för den resurs som de utgör för hela vårt samhälle. Utöver att de utbildar kvalificerad arbetskraft för företag och offentliga tjänster är de en viktig länk i vårt innovationssystem. Trots att samarbetet med företag understryks i flaggskeppsprogrammet ingår inte yrkeshögskolorna, som särskilt ska samarbeta med företag, i programfinansieringen.

Regeringen har med hård hand skurit ner stödet för studerande under de tidigare åren. I ljuset av nedskärningarna är beslutet att ge ut ett försörjartillägg till studerande med familj en välkommen och konstruktiv nyhet i studiestödet. Nivån på försörjartillägget, 75 euro dvs. sammanlagt 10 miljoner euro, är ändå så låg att det inte kompenserar de nedskärningar som redan gjorts i studiestödet. För att studerande med familj verkligen ska ha någon nytta av tillägget, måste det vara prioriterad inkomst i relation till det allmänna bostadsbidraget.

Det har under de senaste åren gjorts ett flertal nedskärningar och ändringar i studiestödet. Effekterna av dem borde först utvärderas ordentligt. Därefter måste vi vid behov inleda en ny, brett förankrad beredning för att hitta alternativa modeller.

Migrationen och flyktingkvoten

Åren 2014 och 2015 var Finlands flyktingkvot 1 050 personer per år. Från och med 2016 har kvoten dock sänkts till 750 flyktingar per år. Detta trots att flyktingströmmarna är större nu än någonsin sedan slutet av andra världskriget. Enligt planen för de offentliga finanserna 2018—2021 beräknas antalet asylsökande och kvotflyktingar gå ner till cirka 7000 sökande per år. Samtidigt finns det 60 miljoner flyktingar i världen som av en eller annan orsak inte kan återvända till sin hemort. Europa tar emot mindre än 10 procent av dem, eftersom de flesta flyktingarna flyr till grannländerna.

Finland måste ta sitt internationella ansvar. Finland hör till världens rikaste och jämlikaste länder och vi måste visa solidaritet och hjälpa dem som behöver hjälp. Ingen ska tvingas leva i otrygghet och misär. Därför bör Finland höja sin flyktingkvot till 2 500 flyktingar per år. I kvoten ska inte räknas in de asylsökande som kommer via den europeiska mekanismen för en fördelning av bördan. På så sätt kan Finland främja uppkomsten av säkra asylsökningsrutter.

Jordbruket

Jordbruket har på senare tid drabbats av ovanligt stora problem. Orsakerna är flera: producentpriserna har gått ner till följd av den svåra marknadssituationen, anslagen för jordbrukarstöd har minskat och tidsplanerna för utbetalning av stöd har ändrats. Därför är situationen för vårt inhem-

Betänkande FiUB 4/2017 rd **Reservation 4/sv**

ska jordbruk katastrofalt. Dessutom har oförutsägbara händelser såsom den sinande livsmedelsexporten till Ryssland också bidragit till svagare lönsamhet för gårdarna.

Regeringen ska utan dröjsmål vidta målmedvetna åtgärder för att trygga jordbrukets verksamhetsförutsättningar och förbättra lönsamheten i vårt jordbruk. Utöver sänkta produktionskostnader bör bland annat primärproduktionens villkor i livsmedelskedjan stärkas genom åtgärder för att få ut produkterna i distribution och handel. Dessutom bör produkternas ursprungsmärkning ökas och förbättras

Ökad export är också ett av de viktigaste metoderna för att underlätta jordbrukarnas trångmål och därmed också förbättra Finlands ekonomi. Finland har alla förutsättningar att öka exporten av livsmedel: vi producerar den renaste maten i världen och vi har en hög nivå på djurskyddet. Det är viktigt att Finland fortsätter sina ansträngningar att hitta nya exportmål.

Försvaret

Försvarfsförvaltningens lokalkostnader ökar trots ansträngningarna att få ner dem bland annat genom att dra ner på antalet garnisoner och depåer. De ökade fastighetskostnaderna slukar resurser från försvarets materielupphandling och beredskap. Det behövs en kritisk bedömning av den nuvarande modellen, som innebär att försvarsmakten är hyresgäst hos Senatfastigheter.

Utvecklingsbiståndet

Svenska riksdagsgruppen anser att målsättningen ska vara att på lång sikt komma upp till 1 procent av bruttonationalinkomsten. Detta är en målsättning Finland redan länge har förbundit sig till. Vi vill att Finland ska vara en pålitlig aktör i det internationella utvecklingsarbetet och en nation som tar ett ansvar i biståndspolitiken. Vi kan inte acceptera att utvecklingsbiståndet slaktas med en tredjedel som regeringen föreslår och vi vill återställa verksamhetsförutsättningarna för biståndsarbetet.

Förslag

Jag föreslår att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande:

- 1. Riksdagen förutsätter att beskattningen av arbetet lindras.*
- 2. Riksdagen förutsätter att momssatserna höjs.*
- 3. Riksdagen förutsätter att hushållsavdraget höjs.*
- 4. Riksdagen förutsätter att bilbeskattningen återställs till 2015 års nivå.*
- 5. Riksdagen förutsätter att pensionärernas tilläggsskatt minskas.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 4/sv

- 6. Riksdagen förutsätter att systemet med inkomstrelaterad dagpenning utvecklas så att det blir mer sporrande.*
- 7. Riksdagen förutsätter att systemet med familjeledigheter och systemet med hemvårdsstöd reformeras utan dröjsmål.*
- 8. Riksdagen förutsätter att det anvisas tilläggsanslag för bekämpning av svart ekonomi.*
- 9. Riksdagen förutsätter att finansieringen av högskolorna tryggas.*
- 10. Riksdagen förutsätter att de nedskärningar i studiestödet som regeringen föreslår återtogs.*
- 11. Riksdagen förutsätter att lika möjligheter till vidareutbildning och tilläggsutbildning garanteras i hela landet.*
- 12. Riksdagen förutsätter att internationaliseringsstöden till företagen tryggas för att främja exporten.*
- 13. Riksdagen förutsätter att forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten inom ramen för Tekes får tillräckliga resurser.*
- 14. Riksdagen förutsätter att sysselsättningstjänsterna och arbetsförmedlingen effektiviseras och blir mer resultatnriktade genom att man möjliggör konkurrensutsättning av arbetskraftsservicen.*
- 15. Riksdagen förutsätter att tilläggsanslag anvisas för att utveckla ungdomsgarantin, för det uppsökande ungdomsarbetet och för att ta fram en modell med minijobb för unga.*
- 16. Riksdagen förutsätter att verksamheten med sjukhus som har omfattande jour dygnet runt ordnas på lika villkor i hela landet.*
- 17. Riksdagen förutsätter att medborgarnas språkliga rättigheter säkerställs i samband med social- och hälsovårdsreformen.*
- 18. Riksdagen förutsätter att man satsar på arbetshälsan för att främja sysselsättningen och möjligheterna att stanna kvar i och återvända till arbetslivet.*
- 19. Riksdagen förutsätter att kopplingen mellan utkomststödet och ensamförsörjartillägget till barnbidraget slopas.*
- 20. Riksdagen förutsätter att man inför ett gemensamt kostnadstak för hälso- och sjukvården och läkemedelsersättningarna.*
- 21. Riksdagen förutsätter att den årliga flyktingkvoten höjs.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 4/sv

- 22. Riksdagen förutsätter att anslagen för integration är på en tillräcklig nivå.*
- 23. Riksdagen förutsätter att målsättningen för biståndet ska vara att på lång sikt komma upp till 1 procent av bruttonationalinkomsten.*
- 24. Riksdagen förutsätter att försvarsmaktens anslag höjs under hela ramperioden och att tilläggsfinansieringen för kommande materielanskaffningar säkerställs.*
- 25. Riksdagen förutsätter att yrkesfiskarnas verksamhetsförutsättningar tryggas.*
- 26. Riksdagen förutsätter att jordbrukets verksamhetsförutsättningar tryggas.*

Helsingfors 20.6.2017

Mats Nylund sv

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 5 /kd

RESERVATION 5 /kd

Motivering

Finlands ekonomi håller på att vända uppåt tack vare den positiva internationella ekonomiska utvecklingen. Den ekonomiska återhämtningen är en god nyhet och nu måste man fatta vettiga ekonomisk-politiska beslut för att stödja utvecklingen. Trots den spirande ekonomiska tillväxten är sysselsättningen tyvärr fortfarande på en låg nivå, och ingenting tyder heller på att man når det sysselsättningsmål som regeringen uppställde i början av perioden. Det krävs effektiva åtgärder för att den ekonomiska tillväxten ska generera arbetstillfällen. Innovationer och produktionsökning kan inte nås om man samtidigt skär ner på utbildning och forskning. Sysselsättningen kan inte förbättras genom att minska satsningarna på att ta hand om arbetslösheten. Social- och hälsovårdens strukturer kan inte skrotas och säljas ut om vi vill garantera välfärd för alla medborgare i framtiden.

En rapport som finansministeriet offentliggjorde i början av året visade att det finns stora problem i de offentliga finanserna och på arbetsmarknaden. Trots att det har kommit en del positiva ekonomiska nyheter under de senaste månaderna har problemen inte försvunnit. Enligt rapporten har man inte nått ens hälften av målet att spara en miljard euro genom att gallra i uppgifterna och skyldigheterna i den offentliga sektorn. Det behövs därför fler åtgärder som med säkerhet stärker ekonomin.

Sysselsättningen

Vid regeringens halvtidsöverläggning borde man ha beslutat om klara och snabba åtgärder för att öka sysselsättningen. Regeringen beslutade visserligen om en del åtgärder, men alltför många av dem finns fortfarande på listan över ärenden som ska utredas. Det kan inte vara så att de reformer som behövs träder i kraft först nästa valperiod.

Konkurrenskraftsavtalets effekter på sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten kommer att synas först efter ett tag, och de omedelbara effekterna kommer att vara små. Därför behöver vi också snabba åtgärder som kan förbättra sysselsättningsläget omedelbart. Anslagen för de offentliga arbetskrafts- och företagstjänsterna ökas med 25 miljoner euro genom den aktiveringsmodell som införs den 1 januari 2018. Denna extra satsning är ändå liten när man beaktar de betydande anslagsnedskärningarna under denna period. Tilläggsanslag behövs i synnerhet för lönesubventioner och för startpengar till nyblivna företagare.

Anslagen till närings- och innovationspolitiken kommer att sjunka från 844 miljoner euro till 690 miljoner euro under ramperioden, även om det ingår en del anslagsökningar i planen för de offentliga finanserna. De föreslagna extra anslagen för forskning, utveckling, exportfrämjande och utbildning är utan vidare välkomna, men de är alltför små. Till exempel får den teknologiska forskningen tillbaka bara en tredjedel av de anslag som regeringen tidigare tog från den. Det anslag på 15 miljoner euro under två år för reformen av yrkesutbildningen är ett verkligt litet belopp jämfört med nedskärningarna på 190 miljoner euro.

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 5 /kd

Satsningar på forskning, utveckling och innovationer betalar sig tillbaka mångdubbelt på längre sikt. Enligt en internationell utredning kommer anslagen för teknisk forskning att återbetala sig trefaldigt tack vare nya patent, produkter, innovationsbaserade tillväxtföretag och sysselsättning. Sådan finansiering förmedlas av Innovationsfinansieringsverket Tekes. De minskade fullmakterna till Tekes har negativa effekter för verksamheten på bland annat Teknologiska forskningscentralen VTT Ab eftersom Tekes är den största offentliga beställaren. För att få nya tillväxtföretag och öka sysselsättningen måste finansieringen för forskning, utveckling och innovationer ökas.

Utbildning

Regeringens tidigare nedskärningar inom utbildningen är på många sätt förödande. En försvagad utbildning har konsekvenser för individerna, företagen, kommunerna och regionerna och i slutändan för sysselsättningen och konkurrenskraften i hela landet. När man prutar på utbildningskvaliteten prutar man samtidigt på kompetensen. Med hänsyn till såväl individens som samhällets konkurrenskraft är det viktigt att stärka kompetensen i stället för att som regeringen försvaga den. För näringslivet är det livsviktigt att få tillgång till kunniga anställda med högklassig utbildning. Konkurrenskraftsavtalet kommer inte att ge någon större nytta om arbetskraftens produktivitet samtidigt försvagas. Mot den bakgrunden är de nu föreslagna extra anslagen för forskning, utveckling, exportfrämjande och utbildning ytterst behövliga, men också dessa satsningar är alldeles för blygsamma.

Välmåendet börjar med familjerna

I planen för de offentlig finanserna görs det en del satsningar som underlättar barnfamiljernas vardag. Kristdemokratiska riksdagsgruppen anser att det är ytterst välkommet att försörjartillägget nu åter börjar betalas till studerande med familj. Redan i början av valperioden föreslog Kd att försörjartillägget återinförs. Denna höjning som gäller barnfamiljer är ändå mycket liten. Den täcker inte ens de tidigare nedskärningarna i studiestödet. Det har blivit ytterst svårt och ekonomiskt utmanande att kombinera studier och familjeliv. Studerande familjer lever under fattigdomsgränsen. De borde få mer stöd, så att det blir möjligt att bilda familj redan under studietiden. Genom att stödja studerande familjer får också fler unga kvinnor möjlighet att gå ut i arbetslivet efter studierna. Det bidrar alltså till ökad jämställdhet i arbetslivet.

Också de åtgärder som vidtagits för att avlägsna flitfällorna är ett steg i rätt riktning. Sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik för det andra barnet är en välkommen reform för många medelinkomstfamiljer. Kristdemokratiska riksdagsgruppen hade ändå gärna sett att regeringen tagit ett djärvare grepp om utvecklingen av familjeledigheterna och dagvården. Vi erbjöd rentav en färdig modell på silverbricka. Vår modell med småbarnsbonus (Taaperobonus) skulle ha gett barnfamiljerna ökad flexibilitet, tydlighet och valfrihet.

Åldringarna

Regeringen har under den här valperioden vidtagit många åtgärder som försämrat situationen för de grupper som redan tidigare var mest utsatta, däribland de äldre och barnfamiljerna. I fråga om många åtgärder har man inte ens lyckats göra ordentliga bedömningar av de olika propositionernas sammantagna konsekvenser, vilket lett till oskäligt betungande lösningar. De samlade conse-

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 5 /kd

kvenserna av de föreslagna ändringarna i fråga om förmåner, klientavgifter och skatter måste förbättras ytterligare för att riksdagen ska ha tillgång till nödvändig information som underlag för sina beslut, och också bedömningen i efterskott måste utökas exempelvis genom att bedömningar görs årligen och nödvändiga åtgärder vidtas i det fall att konsekvenserna för någon befolkningsgrupp blir större än beräknat.

En god ålderdom förutsätter rätt till fullständigt människovärde, grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. De här värdena måste förbli grundpelarna i vårt samhälle. En av våra beslutsfattares viktigaste uppgifter är att trygga en värdig ålderdom. Det relativa antalet vårdare är inte tillräckligt stort. Man får nämligen inte glömma att de som idag bor på institution har avsevärt nedsatt funktionsförmåga och stort vårdbehov. Det finns så gott som inga lättbehandlade klienter längre som kan jämna ut personaldimensioneringen vid institutionerna, eftersom de bor kvar hemma och får stöd där. Alla vårdenheter klarar i dagsläget inte av att trygga en tillräckligt god basvård.

Läkemedelsersättningarna har redan sänkts flera gånger under den här regeringsperioden. Högre självrisker är ett direkt ingrepp i äldre människors redan nu dåliga möjligheter att försörja sig. Sådana sparåtgärder slår hårdast mot dem som redan nu har det sämst ställt.

Regeringen sänkte också de indexbundna förmånerna, däribland barnbidraget och det allmänna bostadsbidraget, med 0,85 procent. Också dessa nedskärningar drabbade de mest utsatta, såsom barnfamiljer och äldre med låga inkomster.

Det sociala trygghetssystemet

Bostadsbidraget och den sociala tryggheten kräver en översyn. De ständigt ökande bostadsbidragen kanaliseras till hyresgivarna och höjer den allmänna hyresnivån. Regeringens hafsigt beredda nedskärning av bostadsbidraget skapar nu ändå stora problem för många. Människor kommer att tvingas söka utkomststöd. Översynen av bostadsbidraget borde ha kopplats till den stora revideringen av den sociala tryggheten och borde ha genomförts så att ingen som är beroende av stödet hamnar i en orimlig situation. I det här sammanhanget måste man påpeka att det också är viktigt att kraftigt främja byggande av förmånliga bostäder. När totalreformen av den sociala tryggheten inleds bör beredningen beakta Kristdemokraternas flexibla modell för grundtrygghet. Modellen eliminerar flitfällor och uppmuntrar till att arbeta.

Social- och hälsovårdsreformen

Valfrihet för individen är i princip välkommet. Friheten att välja social- och hälsovårdstjänster måste utvecklas och främjas kontrollerat och stegvis, så att målen för reformen — dvs. att minska ojämlikheten, öka integrationen och dämpa kostnaderna — verkligen uppnås. Det krävs stora förändringar i regeringens modell för valfrihet för att vi ska kunna nå målen och samtidigt bevara välfungerande element och förfaringssätt.

Regeringens riktlinjer för valfrihetsreformen skapar alltför stort utrymme för uppkomsten av regionala privata och stora internationella centra. För att medborgarna verkligen ska få frihet att välja måste också de mindre tjänsteproducenterna, småföretagen, organisationerna och stiftelser-

Betänkande FiUB 4/2017 rd Reservation 5 /kd

na ha förutsättningar att fortsätta med sin verksamhet efter reformen. Som reformen ter sig idag vilar förutsättningarna uttryckligen för de små aktörerna på mycket osäker grund.

En stor fråga — med tanke på den ytterst strama tidsplanen — är hur datasystemen kommer att fungera. För att reformen ska lyckas krävs det att patient- och klientdatasystemen fungerar smidigt och säkert. Det är dock inte möjligt med den ytterst strama tidsplan som regeringen satt upp.

Det måste finnas någon som har det övergripande ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna. Regeringens modell med tvångsbolagisering slår sönder servicekedjorna, och samtidigt riskerar kostnaderna skena iväg. De uppspjälkade vårdkedjorna försvagar ställningen särskilt för dem som behöver mycket service och leder lätt till ökande kostnader. I värsta fall hamnar patienten eller klienten utom räckhåll för vårdkedjan. Det behövs mer personalresurser, läkare och skötare, och tjänsterna måste ges i rätt tid och vara korrekt dimensionerade. Betydligt större resurser måste riktas till förebyggande basala tjänster som stärker välfärden. Det skulle inte bara öka välfärden bland medborgarna utan också ge de besparingar som eftersträvas.

Den inre säkerheten

Kristdemokratiska riksdagsgruppen anser att satsningarna på säkerhet är ytterst viktiga och välkomna. Anslagsökningarna till försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och polisen behövs. Utan tilläggsanslag skulle till exempel antalet poliser ha sjunkit till långt under 7 000, vilket skulle ha haft katastrofala följder. Vår grupp vill påminna om att om de planerade ändringarna i alkoholpolitiken genomförs, kommer polisens arbete att öka betydligt. Då räcker inte längre de här anslagsökningarna, utan polisen kommer att behöva märkbart större resurser.

Förslag

Jag föreslår att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande:

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar aktiva åtgärder och avsätter tillräckliga anslag för att åtgärda arbetslösheten och framför allt för att stoppa ökningen av långtidsarbetslösheten.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen utöver möjligheten att använda utkomstskydd för arbetslösa för aktiverande åtgärder ser till att de offentliga arbetskrafts- och företags-tjänsterna har möjlighet att erbjuda arbetslösa arbetssökande lönesubvention för att underlätta för dem att hitta jobb och startpeng för att starta egen företagsverksamhet.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de överdimensionerade besparingarna inom utbildning och forskning. Finland tar sig upp ur recessionen bara genom att satsa tillräckligt på utbildning och forskning av hög kvalitet.*

Betänkande FiUB 4/2017 rd
Reservation 5 /kd

Helsingfors 20.6.2017

Peter Östman kd